

Renāte Fila

**EIROPAS SAVIENĪBA
KĀ TIESĪBU SUBJEKTS:
PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI**

Promocijas darba kopsavilkums
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai
Specialitāte – juridiskās zinātnes
Apakšnozare – starptautiskās tiesības

Rīga, 2014

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Renāte Fila

EIROPAS SAVIENĪBA KĀ TIESĪBU
SUBJEKTS: PROBLĒMAS UN
RISINĀJUMI

Promocijas darba kopsavilkums
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai

Specialitāte – juridiskās zinātnes
Apakšnozare – starptautiskās tiesības

Rīga, 2014

Promocijas darbs izstrādāts: Rīgas Stradiņa universitātē

Darba zinātniskais vadītājs:

Dr. iur., asociētais profesors **Jānis Grasis**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Oficiālie recenzenti:

Dr. iur., **Ivars Kronis**, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. habil. iur., **Jānis Načisčionis**,
Biznesa augstskola "Turība", Latvija

Dr. iur., **Algimantas Urmonas**,
Mikolas Romeris universitāte, Viļņa, Lietuva

Promocijas darba aizstāvēšana notiks 2014. gada 21. februārī plkst.14.00 Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā.

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU mājas lapā:
www.rsu.lv

Promocijas darbs izstrādāts ar ESF līdzfinansēta projekta "Atbalsts doktorantiem studiju programmas apguvei un zinātniskā grāda ieguvei Rīgas Stradiņa universitātē", vienošanās Nr.2009/0147/1DP/ 1.1.2.1.2/09/ IPIA/VIAA/009, atbalstu.

Promocijas padomes sekretārs:

Dr. iur., asociētais profesors **Jānis Grasis**

SATURS

1.DARBA VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS	4
1.1. Tēmas aktualitāte	4
1.2. Zinātniskā novitāte un teorētiskais nozīmīgums	5
1.3.Hipotēze.....	6
1.4. Pētījuma mērķis un uzdevumi.....	7
1.5. Pētījuma teorētiskā un empīriskā bāze.....	8
1.6. Izmantotās pētījuma metodes.....	9
1.7. Rezultātu aprobācija un publikācijas	10
1.8. Promocijas darba struktūra un apjoms.....	14
2. GALVENIE PĒTĪJUMA REZULTĀTI	15
2.1. Eiropas Savienības kā sistēmas vispārējs raksturojums.....	15
2.2. Eiropas Savienības pārvaldības institūts	19
2.3. Eiropas Savienības tiesībsubjektība.....	21
2.4. LES un LESD nosacījumu realizācija un problēmas	25
2.5. Salīdzinošā metode un rezultāti	33
SECINĀJUMI	35
PATEICĪBAS	44
KOPSAVILKUMĀ IZMANTOTĀS ZINĀTNISKĀS LITERATŪRAS AVOTI	45

1.DARBA VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS

1.1. Tēmas aktualitāte

Divdesmitā gadsimta otrajā pusē neviennozīmīgu starptautisko politisko un ekonomisko faktoru ietekmē izveidotā starptautiskā organizācija - Eiropas Savienība (turpmāk – ES), tiek atzīta par vienu no pilnīgākajām starptautisko organizāciju integrācijas formām. Tās oriģinalitātei raksturīgā kooperācija, tiek arī vēsturiski interpretēta un skaidrota kā vērsta uz iekšvalstisko un starptautisko procesu saplūšanu, kuru rezultātā ir iespējams starp ES dalībvalstīm izveidot federālai valsts pārvaldei līdzīgu pārvaldību.

Faktiski, šāda teorētiskā iespējamība varētu pastāvēt, ja vien ES tiktu pēfīta ne tikai kā starptautiska organizācija, bet pētījumos viennozīmīgi identificējot tai piemītošās īpašās valstiskuma pazīmes, pārvaldības formas un administratīvo attiecību subjektus. Turklāt, ES tiesību subjektu starpā pastāv atšķirības izpratnē par dalībvalstu saistībām, to izpildi un ietekmi, vai to apturēšanu un pārtraukšanu.

Tātad, ES efektīvas darbības pamats ir atbilstīga normatīvā regulējuma esamība, lietoto terminu skaidrība un vienota un nepārprotama šī kopuma interpretācija, gan no likumdevēja, gan no tiesas puses. ES definētie mērķi, uzdevumi un pilnvarojumi to sasniegšanai ir jāskata vienotā sistēmiskā kopumā, nevis atsevišķus jautājumus atrauti citu no cita.

Aktualizēto jautājumu izpētes līmenis nav pietiekams un šo īpatnību, pamatā, var izskaidrot gan ar ES integrācijas procesu sarežģītību un dinamismu, kā arī atbilžu neesamību uz jautājumiem par starptautiskās solidaritātes, kas nepieciešama ES tiesību subjektu sadarbībai, veicināšanu un ES administratīvās tiesībsubjektības apjomu. Lai arī atsevišķos pētījumos netiek noliegta un tiek pierādīta administratīvi tiesisko attiecību esamība starptautisko organizāciju ietvaros, šo pētījumu raksturīgākā iezīme ir saistīta ar konstruktīvas diskusijas trūkumu un divu tiesību nozaru – starptautisko un administratīvo - principu

savietošanas iespēju ignorance. Tas dod pietiekamu pamatu uzskatam, ka ne starptautisko, ne arī administratīvo tiesību zinātnē līdz šim brīdim nav bijuši veikti *vienoti un vispusīgi* pētījumi par starptautiskas organizācijas administratīvo tiesībsubjektību un administratīvi tiesiskajām pilnvarām.

Šajā pētījumā izmantots tas zinātniskais ieguldījums, kuru par ES - gan kā starptautisko, gan kā administratīvo tiesību subjektu, - ir snieguši pētnieki no ASV¹, dažādām ES dalībvalstīm², kā arī, interesantas un nozīmīgas atziņas ir aizgūtas no zinātnieku darbiem, kas atsevišķos gadījumos nav tieši saistīti ar ES izpēti, bet gan ar administratīvo tiesību un administratīvā procesa izpratnes jautājumiem, bet kurus var skatīt kā saistāmus ar ES administratīvi tiesiskās pārvaldības īstenošanas formu un metodēm, un attiecināt uz promocijas darbā noteikto pētījuma objektu.

1.2. Zinātniskā novitāte un teorētiskais nozīmīgums

Promocijas darba zinātniskā novitāte ir komplekss teorētiski praktiskais pētījums par organizatoriski tiesiskām problēmām ES kā starptautiskā tiesību subjekta administratīvi tiesisko attiecību izveidē, to esamībā un īstenošanā mijiedarbībā ar starptautiskajām tiesībām un attīstībā.

¹Weiler, J.H.H. *Three Generations of Participation Rights in European Administrative Proceedings*. New York: NY 10012, USA, 2003. 33 pp.. ISSN 1087-2221.

²Ruffert, Matthias. *The Transformation of Administrative Law in Europe/La mutation du droit administratif en Europe*. Munich: SellierEuropean Law Publishers, 2007. 326 pp. ISBN: 9783935808910, Matei, Anni. *The Development of the European Administration. Fundamental Concepts and Approaches*. Bucharest, Romania, 2009. pp. 18. Matei, Lucicia, Matei, Anni. *The Administrative System of the European Union – from Concept to Reality*. Transylvanian Review of Administrative Sciences, no. 33 E/2011, pp. 170-196.. Vaczi Peter. *A Few Words About The Existence Of Constitutional European Administrative Procedural Law*. COFOLA 2007 Conference. Key points and ideas. Brno, 2007., Schmidt-Aßmann, Eberhard, Hoffmann-Riem, Wolfgang. *Strukturen des Europäischen Verwaltungsrechts*. Baden-Baden: Nomos-Verl. Ges. 1999. 393 pp. 3-7890-5951-X Kunststoff., Peretó, Francisco Cardona, Freibert, Anke. *The European Administrative Space and Sigma Assessments of EU Candidate Countries*. Hrvatska Javna Uprava, god. 7. (2007.), br. 1, 51–59 pp.

Kā būtiskākais izaicinājums šajā pētījumā ir autore piedāvātais risinājums administratīvajās tiesībās esošo terminu attiecināmībai un piemērojamībai starptautiskajās tiesībās. To autore piedāvā kā vienkāršāko risinājumu, lai izskaidrotu un veidotu vienotu izpratni par *dalībvalsti*, t.sk. Latvijas, vietu un nozīmi ES.

Promocijas darbā izdarītie secinājumi un piedāvātie risinājumi varētu tikt izmantoti arī citu starptautisko organizāciju darbības attīstībai un tiesiskā ietvara definēšanai, it īpaši pārvaldībai – atvasinātās tiesībsubjektības apjomā – pār šādas starptautiskas organizācijas dalībvalstīm.

Promocijas darbs ir vērtējams kā pienesums Latvijas iedzīvotāju sociālo un zinātniski metodoloģisko priekšstatu izveidei un nostiprināšanai, jo tā rezultāti ir tieši izmantojami tiesisko un sociālo procesu izskaidrošanai praksē, tiesību aktu pilnveidošanai, kā arī iedzīvotāju sociālo priekšstatu izziņai par problēmām turpmākajos pētījumos. Pētījumā izmantotās atziņas var izmantot turpmākajos pētījumos, kas saistīti ar ES tiesībsubjektību, kompetenču apjomu un starptautiskas organizācijas statusa jautājumiem, kā arī izmantot sabiedrības juridiskās izglītošanas procesā, izstrādājot mācību grāmatas un studiju līdzekļus.

1.3.Hipotēze

Pētījuma hipotēze izvirzīta ņemot vērā periodiski notiekošās dažādu nozaru speciālistu un ekspertu diskusijas par Eiropas Savienības pārvaldības sistēmas attīstības modeli. **Promocijas darba hipotēze:** Lisabonas līgums satur pietiekošus priekšnosacījumus, lai to uzskatītu par sabiedrisko līgumu³, kas ES

³Sabiedriskais līgums (angļu: *social contract*; franču: *contract social*), sabiedriskā līguma teorijas ietvaros, ir valdītāja un valdīto nolīgums, ar ko sākotnēji rodas valdīšanas pilnvaras; valdītājs apņemas valdīt un valdāmie par to paklausīt. Sabiedriskā līguma pamats ir indivīdu vēlme veidot pilsonisku savienību, sabiedrību kā noslēgtu veselumu. Otrkārt: sabiedriskā līguma uzdevums ir risināt jautājumu var varas sadali, varas

pārveido par valsti ar federālu pārvaldību un ar tam raksturīgiem pārvaldības mehānismiem un funkcijām *jeb tam līdzvērtīgu vai* ekvivalentu tiesību subjektu.

1.4. Pētījuma mērķis un uzdevumi

Promocijas darba mērķis ir pierādījumu iegūšana par Eiropas Savienības organizātorisko uzbūvi kā raksturīgu (ekvivalentu) valstij ar federālu pārvaldību, kā arī priekšlikumu izstrāde, kas nodrošina iespēju norobežot valsts konstitūtiem piemītošās pilnvaras no tām pārvaldības tiesībām, kuras starptautiskajās attiecībās pilnvarotas īstenot starptautiskas organizācijas pārvaldības institūcijas.

Uzdevumi, pētījuma mērķa sasniegšanai ir:

1. izpētīt tiesību aktus, kuros tiek noteiktas (definētas) starptautisko organizāciju administratīvās pilnvaras, un identificēt to apjomu, kā arī pierādīt administratīvo tiesību esamību un šo tiesību īstenošanas veidus ES;
2. analizēt ES pārvaldības sistēmas un pārvaldības institūta izveides un attīstības priekšnosacījumus;
3. identificēt ES tiesībsubjektības veidu un apjomu, veicot specifiski regulēta ES pilnvarojuma jautājumu (kompetenču) izpēti un kompetenču veidu identificēšanu, pierādot to atbilstību un īstenošanas ekvivalenci federālas pārvaldības sistēmā
4. metodoloģiski precīzi salīdzināt ES ar līdzvērtīgiem starptautisko publisko tiesību subjektiem, pierādot dalībvalstu izvēles īstenošanas neiespējamību, kā arī iespēju nodrošināt „labākās prakses” pārņemšanu no konkurējošiem, līdzvērtīgiem tiesību subjektiem ES pārvaldības sistēmas attīstībai;

piešķiršanu un pakļaušanos no vienas puses, nodrošināšanu un drošības garantijas no otras.

5. izstrādāt priekšlikumus ES pārvaldības īstenošanas pilnveidei un administratīvi tiesisko attiecību robežām.

Uzdevumi, kas veikti pētījuma mērķa sasniegšanai ir saistīti ar tiesību aktu, kuros definētas starptautisko organizāciju administratīvās pilnvaras, izpēti, ar ES pārvaldības sistēmas un pārvaldības insitūta izveides un attīstības priekšnosacījumu analīzi, ar ES tiesībsubjektības veidu un apjoma analīzi, ar ES metodoloģiski precīzu salīdzinājumu ar līdzvērtīgiem starptautisko tiesību subjektiem un priekšlikumu izstrādi ES pārvaldības īstenošanas pilnveidei un administratīvi tiesisko attiecību robežām.

1.5. Pētījuma teorētiskā un empīriskā bāze

Pētījuma teorētiskā bāze ir balstīta uz starptautisko tiesību aktu un starptautisko un administratīvo tiesību zinātnieku darbu izpēti, papildinot to ar zinātniskajām atziņām no pētījumiem valsts un tiesību teorijā, konstitucionālajās, administratīvajās un administratīvi procesuālajās tiesībās, kā arī ar starptautisko tiesu judikatūras analīzi. Pētnieciskā darba normatīvā bāze ir ES dibināšanas un spēkā esošie līgumi, starptautisko tiesību principi, kurus atzinusi ES, citi tiesību akti, kas noteic ES un dalībvalstu pārvaldības pilnvaras, kā arī citu Eiropas reģionālo ekonomisko un politiski ekonomisko starptautisko organizāciju dibināšanas līgumi.

Pētījuma empīriskais pamats ir statistikas dati un tiesu prakses materiāli, kas atspoguļo ES administratīvi tiesisko attiecību esamību un attīstības dinamiku, kā arī ES līgumos noteiktās pārvaldības pilnvaras un identificētās jomas. Pētījumā izmantotas autores zinātniskās publikācijas par pētījuma tēmu, praktiskā pieredze ES tiesību aktu ieviešanā un izpildē, tiesību aktu izstrādes procesā, kā arī aprobētais teorētiskais materiāls kursam „Eiropas Savienības

tiesības”,⁴ kas izmantots arī Latvijas Republikas augstāko izglītības iestāžu programmās.

1.6. Izmantotās pētījuma metodes

Promocijas darba izstrādē tiek izmantotas vispārzinātniskās, kā arī speciālās juridiskās izziņas metodes:

Analīzes un sintēzes metodes izmantotas, lai izzinātu ES pārvaldības institūtu vienotas juridiskās sistēmas ietvaros, sintezētu kopsakarības, formulētu likumsakarības un konstatētu problēmas, gan izvērtējot sociālo aptauju datus, gan pētot tiesību aktus, tiesu praksi, kā arī citus tiesību un informācijas avotus. Analīze un sintēze ir arī veikto secinājumu un priekšlikumu pamatā.

Zinātniskās indukcijas metode pielietota, lai no atsevišķiem faktiem veidotu vispārīgus atzinumus un noteiktu sakarības. Savukārt dedukcijas metode izmantota, lai loģiski sistematizētu un teorētiski izskaidrotu empīrisko pētījumu rezultātus. Šo metožu pielietošana nodrošina iespēju pētīt ES gan valsts, gan starptautisko tiesību sistēmā, ņemot vērā arī sabiedrības nostāju par noteiktu procesu norisi, kuri vērtējami gan starptautisko, gan valsts tiesību kontekstā, mijiedarbībā starp starptautiskajiem un administratīvo tiesību principiem.

Salīdzinošā metode izmantota, salīdzinot pārvaldības modeļus starptautiskajās organizācijās un valstu, t.sk. federāciju, pārvaldības sistēmās, kompetenču veidus un apjomu, diferencējot un vienojot valstu un starptautisku organizāciju kompetencē esošos jautājumus, kā arī salīdzinājumam idenificējot metodoloģiski atbilstošus objektus.

Vēsturiskā metode pielietota, lai atklātu ES pārvaldes struktūras izveides un tiesību transformācijas gaitu, kā arī lai iezīmētu ES tiesību attīstības tendences.

⁴Fila, R. *Eiropas Savienības tiesības*. Tālmācības studiju kurss. SIA „Biznesa vadība koledža”, 2010. 317 lpp.

Analizējot ES tiesību aktus un tiesu praksi, lai noteiktu to jēgu, piemērošanas īpatnības un formulētu promocijas darba priekšlikumus, izmantotas tiesību normu analīzes metodes – gramatiskā, sistēmiskā, teleoloģiskā un vēsturiskā metode.

Konkrētas pētniecības pamatos piemērota arī speciālā juridiskās izziņāšanas metode – socioloģiskā metode –, pētot un vērtējot tiesību normas un institūtus kopsakarībā ar sabiedrības, zinātnes un kultūras attīstības aspektiem.

Datu kvantitatīvai apstrādei izmantoti salīdzināmie un objektīvie dati, kas pieejami „Eurostat” mājaslapā, kā arī aktuālākā socioloģisko datu apstrādes informācija par sabiedriskās domas aptaujām Eiropas Komisijas sabiedriskās domas izpētes un analīzes „Eurobarometer” mājaslapā. Izmantojot kvantitatīvo datu apstrādes informāciju un kvalitātes rādītāju analīzi, autore ir izstrādājusi ES attīstības izpētes metodi, kas vienotā sistēmā apvieno atsevišķi veiktu datu analīzi par noteiktiem procesiem, kuri gūti gan statistikas datu, gan tiesību aktu, gan zinātnisko viedokļu apkopojumu izvērtējuma rezultātā. Piedāvātā metode nodrošina iespēju saturiski interpretēt iegūto datu attēlojumu.

1.7. Rezultātu aprobācija un publikācijas

Pētījuma rezultāti ir aprobēti laika periodā no 2010.gada līdz 2013.gadam, piedaloties 18 vietējā un starptautiska līmeņa zinātniskajās konferencēs ar referātiem par promocijas darbā iekļautajiem jautājumiem. Pētījuma gaitā atsevišķi promocijas darbā iekļautie jautājumi tika publicēti zinātnisko rakstu krājumos:

R.Fila (Фила Р.В), Сравнительный анализ аннулирования законодательных актов в суде ЕС и административном суде Франции, КФ zinātniskais žurnāls „Известия Российского государственного педагогического университета им.А.И.Герцена Nr.33(73), St.Pēterburga, 472-475 lpp., ISSN 1992-6464;

R.Fila, Eiropas savienības tiesībsubjektība. Daugavpils 52.starptautiskajā zinātniskās konferences rakstu krājums, Daugavpils universitāte, Saule, ISBN 978-9984-14-505-1;

R.Fila, Valsts kā drošības garants, Daugavpils universitātes Starptautiskās zinātniskās konferences „Valsts un tiesību aktuālās problēmas” zinātnisko rakstu krājums, Daugavpils universitāte, Saule, 110-115 lpp., ISBN 978-9984-14-505-1;

R.Fila, Eiropas Savienības attīstības izpētes metodoloģija, RSU zinātnisko rakstu krājums “Zinātniskie Raksti: 2011.gada sociālo zinātņu nozares pētnieciskā darba publikācijas”, ISBN 978-9984-793-11-5;

R.Fila, Eiropas Savienības tiesu varas atzaru raksturojošie aspekti, RSU zinātnisko rakstu krājums “Zinātniskie Raksti: 2010.gada sociālo zinātņu nozares pētnieciskā darba publikācijas”, ISBN 978-9984-788-96-8;

R.Fila, Eiropas Savienības tiesībsubjektība sociālo tiesību jomā, Sociālo tehnoloģiju augstskola Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Starptautisko un nacionālo tiesību attīstība mūsu dienās” rakstu krājums, Rīga, 43-45lpp., ISBN 978-9984-748-38-2;

R.Fila (Фила Р.В), Проблемы реализации Лиссабонского договора в сфере социальных гарантий, Международное, Российское и зарубежное законодательство о труде и социальном обеспечении: современное состояние (сравнительный анализ), Maskava, 117-119.lpp., ISBN 978-5-392-02599-2;

R.Fila (Фила Р.В), Методология исследования развития Европейского Союза, Научные труды, 11 выпуск, Российская академия юридических наук, Maskava, 570-575 lpp., ISBN 978-5-392-91835-090-4 (том 1);

R.Fila, Eiropas savienības tiesībsubjektība, Daugavpils Starptautiskās zinātniskās konferences „Valsts un tiesību aktuālās problēmas” rakstu krājums, Daugavpils universitāte, ISBN 978-9984-14-543-3;

R.Fila (Фила Р.В), Социальное право Европейского Союза, XII starptautiskās zinātniskās un praktiskās konferences „Key instruments of human co-existence organization: economics and law” rakstu krājums, Londona, Odesa, 51-52lpp., ISBN 978-966-2621-09-0;

R.Fila, Eiropas Savienības tiesību attīstības teorētiskie aspekti labklājības teorijas kontekstā, Sociālo tehnoloģiju augstskolas organizētās 5 zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums „Moderno tiesību attīstības teorētiskās un praktiskās problēmas”, Rīga, 17-19lpp., ISBN 978-9984-748-39-9;

R.Fila, The european union as subjects of law, 3rd International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE, 1st Congress of Rehabilitation Doctors of Latvia, Riga, Latvia, November 11–12, 2010 ,Rīga Stradiņš University (Ed.) 7lpp, Citējams: ISI, Scopus, ISBN:978-2-7598-0801-4;

R.Fila, Izstāšanās no Eiropas Savienības: perspektīvas un problēmas, Rēzeknes augstskolas II Starptautiskā jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums „Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas”, BSA, EA, LMA, LF, 352-356 lpp., ISBN 978-9984-47-064-1;

R.Fila, Eiropas Savienības sociālās politikas īstenošanas tiesiskie aspekti, Liepājas Universitātes Dabas un sociālo zinātņu fakultātes XIV rakstu krājums „Sabiedrība un kultūra”, Liepāja, 263-267lpp., ISBN 1407-6918;

R.Fila (Фила Р.В), Перспективы развития системы социального обеспечения Европейского Союза, rakstu krājums: VIII международная научно-практическая конференция «Сочетание государственного и договорного регулирования в сфере наемного труда и социального

обеспечения»: материалы конференции”/ Под общ. ред. д.ю.н., проф. К.Н. Гусова, сост. к.ю.н., доц. О.А. Шевченко., к.ю.н., преп. М.И. Акатнова – М., Проспект,

R.Fila, Subsidiaritātes principa īstenošanas tiesiskie aspekti, Daugavpils Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes starptautisko zinātnisko konferenču rakstu krājums, Daugavpils Universitāte, 6-13 lpp., Citējams: GESIS Socio Guide datu bāzē, ISBN 978-9984-14-585-3;

R.Fila (Фила Р.В), Правовые аспекты объема полномочий Европейского Союза по вопросам пространства свободы, безопасности и правопорядка, Российское право в Интернете, No. 2012 (01), ISSN 1729-5939;

R.Fila (Фила Р.В), Институты управления Европейского союза, konferences - IV Международная научно-практическая конференция «Кутафинские чтения» МГЮА имени О.Е. Кутафина rakstu krājums, ISSN 2407-6918;

R.Fila (Фила Р.В), Правовые аспекты системы управления Европейского Союза, rakstu krājums: XIII Ежегодной международной научно-практической конференции Юридического факультета МГУ имени М.В. Ломоносова, ISSN 2492-6464;

R.Fila, Eiropas Savienībai konkurējošie starptautiskie reģionālie politiski-ekonomiskie līgumi, Sociālo Tehnoloģiju augstskolas rīkotās starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums „Tiesību attīstība mūsdienu sabiedrībā”, ISBN 978-9984-748-40-5;

R.Fila, Eiropas Savienības pārvaldības institute identificēšana, Daugavpils universitātes Sociālo zinātņu fakultātes starptautisko zinātnisko konferenču rakstu krājums “Valsts un tiesību aktuālās problēmas”, Citējams:GESIS SocioGuide, ISBN 978-9984-14-638-6.

1.8. Promocijas darba struktūra un apjoms

Promocijas darbā ir ievads, piecas pamatdaļas, kuras ir sadalītās vairākās apakšnodaļās, secinājumi un priekšlikumi un izmantotās literatūras saraksts. Teorētisko un praktisko atziņu analīzes rezultāti ir atspoguļoti 8 (astoņos) attēlos.

Darba ievadā tiek aplūkota pētāmās tēmas aktualitāte, tiek izskaidrots pētījuma mērķis, uzdevumi, pētījuma objekts un priekšmets, kā arī pētījumā izmantoto zinātnisko metožu pamatojums.

Darba pirmo daļu veido administratīvi tiesisko attiecību noteikšanas un nostiprināšanas Eiropas Savienības pārvaldības sistēmā vēsturiskais apskats, saistīto tiesību aktu un zinātniskās literatūras analīze un starptautiskas organizācijas pārvaldības īpatnību noskaidrošana.

Darba otrajā daļā tiek analizēti Eiropas Savienības administratīvi tiesisko attiecību struktūras elementi, t.i., izpētīti Eiropas Savienības subjekti, objekti un administratīvi tiesisko attiecību saturs, klasificēti šo administratīvi tiesisko attiecību veidi, apzināta to izplatība ekonomisko procesu ietekmē un sekas.

Darba trešajā daļā tiek analizēta Eiropas Savienības tiesībsubjektība, līgumos noteikto kompetenču apjoms, to nozīme, īstenošanas priekšnosacījumu atbilstība starptautiskai organizācijai kā tiesību subjektam, kā arī identificētas kompetenču piekrišanas problēmas.

Darba ceturtajā daļā tiek analizēta un hipotētiski izvērtēta ar Lisabonas līgumu izdarīto grozījumu piemērošana un identificētas problēmas, kas būtu attiecināmas uz tiesībsubjektības realizāciju un tās piekrišanu federālam pārvaldības subjektam, kā arī vērtēta normu un definīciju atbilstība kā piekrišanu starptautiskai organizācijai.

Darba piektajā daļā, lai salīdzinātu Eiropas Savienībai kā starptautiskai organizācijai līdzvērtīgus tiesību subjektus Eirāzijas telpā, veikts pētījums tiesību apjoma, normu satura ziņā līdzvērtīgu vai pārāku, konkurējošu starptautisku organizāciju identificēšanai, un pierādīta Eiropas Savienībai konkurējošu tiesību

subjektu neesamība, kā arī iepriekš izdarīto salīdzinājumu metodoloģiskās kļūdas attiecībā pret pētījuma objektu.

Promocijas darba apjoms, bez izmantotās literatūras saraksta, ir 206 (divi simti sešas) lappuses. Teorētisko un praktisko atziņu analīzes rezultāti ir atspoguļoti 8 (astoņos) attēlos. Darba nobeigumā formulēti 18 (astoņpadsmit) secinājumi un sniegti 7 (septiņi) priekšlikumi. Darbā izmantotās literatūras saraksts sastāv no 339 literatūras avotiem un 338 citiem informatīviem resursiem latviešu, krievu un angļu valodās, kā arī normatīvajiem aktiem un tiesu prakses dokumentiem.

2. GALVENIE PĒTĪJUMA REZULTĀTI

2.1. Eiropas Savienības kā sistēmas vispārējs raksturojums

Pirmajā nodaļā autore pētīja pilnvarojuma (kompetenču) noteikšanas specifiku, kas nepieciešama, lai nodrošinātu starptautisko ekonomisko attiecību regulēšanu, kā vienu no administratīvu procedūru veidiem, kuru iespējams īstenot bez citu starptautisko publisko tiesību subjektu piekrišanas; sistēmiskās likumsakarības un invariācijas Eiropas Savienības attīstībā, kā arī iespēju identificēt Eiropas Savienības konstitūtus, kas īsteno Eiropas Savienībai piekrītošo jautājumu pārvaldību.

Šajā nodaļā galvenie izdarītie secinājumi:

1. EKT lēmumi Van Gend & Loos⁵ un Costa v ENEL⁶ lietās ir vērtējami kā cēloņi priekšstatu maiņai par ES tiesisko dabu, bija sākums ES

⁵Judgment of the Court of 5 February, 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. Case 26-62 [aplūkots 2011. gada 24. aprīlī]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61962CJ0026:EN:HTML>

⁶Judgment of the Court of 15 July, 1964. Flaminio Costa v ENEL. Case 6/64. [aplūkots 2011. gada 24. aprīlī]. Pieejams: <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/64bee43f-b334-4894-8806-b7c60f645456/cb4154a0-23c6-4eb-58b7e7518e8a2a-995/en>

konstitucionalizācijas procesam,⁷ un līdz ar to izpratnei par federatīvas valsts pārvaldības modeļa ieviešanu nākotnē.⁸

2. ES *primārajā* starptautisko līgumtiesību līmenī starptautisko institūciju īstenotie administratīvie jeb pārvaldības procesa jautājumi nav speciāli regulēti, vēl jo vairāk lietojot tādus terminus kā „administrācija”, „administratīvais process” vai „pārvaldība”.⁹
3. Neatkarīgi no starptautisko organizāciju institūciju klasifikācijas,¹⁰ to pamata uzdevums ir izpildīt arī noteikta veida *iekšējo* – administratīvo procedūru – pārvaldības funkciju horizontālā (sadarbībā ar šīs starptautiskas organizācijas citām institūcijām) vai vertikālā (sadarbībā ar šīs starptautiskās organizācijas dalībvalstu atbilstīgām struktūrām) pārvaldības līmenī, īstenojot starptautiskas organizācijas jautājumus, kas tieši ir saistīti ar šīs organizācijas „administratīvo institūciju” kompetenci.
4. ES pārvaldības sistēma *kā vienots veselums* darbojas, ja vienlaikus tiek izpildīti četri nosacījumi:
 - 4.1. *noteiktās kompetences* lēmumus pieņem no dalībvalstīm neatkarīgas institūcijas vai starpvaldību institūcijas, bet ne vienbalsīgi;

⁷Stein, E. Lawyers, Judges, and the Making of a Transnational Constitution. *75 American Journal of International Law*. 1981, 1-27; Bogdandy, A., Smrkolj, M. *Regional organizations, institutions and developments*; Subject of international law, The European Community and Union Law, Nr.2, 2011.

⁸Judgment of the Court of 15 July, 1964 1. Flaminio Costa v ENEL. Case 6/64 [aplūkots 2011. gada 24. aprīlī]. Pieejams: <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/64bee43f-b334-4894-8806-b7c60f645456/cb4154a0-23c6-4eb5-8b7e7518e8a2a995/en>

⁹Angl. „administration” vai „authority”, „administrative process”, „governance” dibināšanas līgumos nav definēti, bet ir iekļauti politiskās attīstības dokumentos.

¹⁰Колосов, Ю., Кузнецов, В. *Международное право*. М.: 2004. с 215-278.

- 4.2. *noteiktās kompetences* lēmumi ir imperatīvi, tiem ir prioritāte par dalībvalstu nacionālajiem tiesību aktiem, un to spēkā stāšanās nav saistīta ar to iepriekšēju ratifikāciju nacionālajā līmenī;
- 4.3. *noteiktās kompetences* lēmumi noteic tiesības un pienākumus ne tikai dalībvalstīm, bet arī to pilsoņiem un juridiskām personām-rezidentiem;
- 4.4. pastāv efektīva tiesvedības sistēma un izpildu process no dalībvalstīm neatkarīgo institūciju pieņemto lēmumu aizsardzībai.
5. Noteiktās kompetences lēmumus nav iespējams konstruēt tādā veidā, lai tie neskartu kādas citas nozares jautājumu. Tas arī ir veids, kā pārvaldības sistēmā tiek integrēti papildu jautājumi. Neofunkcionalistiskajā koncepcijā šis process tiek apzīmēts ar terminu „pāriešana”¹¹ vai „pierēķināšana, kas dod pamatu viedoklim par dalībvalstu tiesībsubjetības pāriešanu ES, kura deleģēto kompetenču ietvaros faktiski īsteno federālai valstij līdzvērtīgu pārvaldību pār dalībvalstīm kā federācijas subjektiem.

Autore uzskata, ka nav pamata noliegt administratīvo tiesību īstenošanas esamību, atzīstot, ka ES ar tās institūciju starpniecību tiek īstenoti *noteiktās kompetences* pārvaldības procesi. Šajā kontekstā būtu akcentējams arī profesora K.Dišlera viedoklis par administratīvo līgumu¹² kā vienu no starptautiskā līguma

¹¹Angl.: *spillover*. Kriev.: *переливание/переплескивание*. Norādītie termini lietoti, kā arī vienlīdzīgi skaidro procesa būtību šādās bibliogrāfijās: Haas, E.B. *Beyond the Nation-State*. Stanford, 1958., Крылова, И.С. *Правовые аспекты буржуазных интеграционных теорий и проблема суверенитета. Проблемы буржуазной государственности и политико-правовая идеология*: Сб. науч. трудов. М., 1990.; Лешуков, И.Е. *Политическая система ЕС и вопросы ее теоретической интерпретации. Десятилетие сотрудничества (1988 –1998): Европейский Союз и Россия в перспективе*. СПб., 1999.

¹²Dišlers, K. *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. Rīga: LU, 1938. 94.lpp., kā arī Jakubaņecs, V. *Tiesību jēdziens, struktūra un formas*. R: P&Ko tipogrāfija, 2002. 115.lpp., Jakubaņecs, V. *Tiesību normas*. R: P&Ko tipogrāfija, 2002. 247.-249.lpp.

paveidiem. Konceptuāli ir iespējams atzīt, ka uzskats – „nav svarīgi, kas ir administratīvo tiesību subjekts pēc dotās valsts tiesību aktiem, nav svarīgi, ka nacionālās administratīvo tiesību normas var izdot gan likumdošanas varas, gan izpildvaras institūcijas, un nav svarīgi, ka ar administratīvo tiesību normām nenoregulētos jautājumus subjektu attiecībās var noregulēt ar šo subjektu savstarpēju vienošanos, kuru apzīmē kā administratīvu līgumu,”¹³ – ir ieguvis noteiktu saturisku veidolu Eiropas Savienībā, kura, kā jebkura cita struktūra – ir reāla esamība, kura objektīvi pastāv, un izpaužas gan *kā subjekts, gan arī kā subjektu sadarbības sistēma*. Tātad, izpratne par ES struktūru viennozīmīgi ir un būs saistīta ar izpratni par subjektu sadarbības sistēmu.

ES, definējot jaunus mērķus, veicina sistēmas elementu palielināšanu, un tādas pamata sistēmas saglabāšana, kas vērsta uz klasisko starptautisko attiecību īstenošanu, nav prioritāra. Dalībvalstu skaita samazināšanās nevar būt uzskatāma par administratīvās integrācijas procesu ietekmējošu faktoru, ja administratīvā integrācija tiek saprasta, kā valstisku pilnvaru nodošana augstāka līmeņa pārvaldībā. Tomēr dalībvalstu skaits ir viens no integrācijas kvantitatīvajiem rādītājiem, t.i., skaitliskais sastāvs, kas vienojas par noteiktu pilnvaru deleģēšanu.

Ja hipotētiski pieņem to, ka ES ar līgumu noteiktām iestādēm tiek *pierēķināta* katras dalībvalsts kā juridiskas personas pašu darbība *ekskluzīvās, dalītās un atbalsta* kompetences jomā, tas nozīmē, ka šādiem (abu līmeņu) konstitūtiem būtu nepieciešams tieši un nepastarpināti sadalīt savā starpā atbilstošo valstisko pilnvarojumu. To pamato fakts, ka visaptverošās kompetences īstenošanas tiesības valstī tiek sadalītas starp tās konstitūtiem, tādā veidā, lai visu konstitūtu kompetenču summa veidotu valsts kopējo, visaptverošo kompetenci, kuras robežas nosaka konstitūcija un vispārējie tiesību principi. Tas

¹³Načisčionis, J. *Administratīvās tiesības*. Biznesa augstskola „Turība”, 2009. 109.lpp.

nozīmē, ka arī tādā strukturālā kopumā, kurā ir noticis kompetenču sadalījums, to summārā vērtība nevarētu mainīties no saskaitāmo izvietojuma kārtības.

Kompetenču sadalījuma rezultātā starp ES un dalībvalstu konstitūtiem, nevar secināt par katra konstitūta *ekskluzīvu piekritību* vienam no trim valsts varas atzariem. Veidojot „līdzsvara un atsvara” sistēmu ir jāpieļauj noteikta apjoma atkāpes no *idealizētās ekskluzīvās piekritības*.

ES konstitūtiem piekrītošo funkciju strukturēšana pēc līdzības ar federālu pārvaldības sistēmu kopumā nav vērtējama kā atbilstošākā, neskatoties uz to, ka ES konstitūtiem piekritīgā neatkarība vērtējama kā veicinošais faktors paplašināt¹⁴ tiem deleģētās dalībvalstu kompetences, kas nostiprinātas dibināšanas līgumos.

ES esošo attiecību esamībai ir pietiekoši pamatoti piedēvēt, nevis federālu, bet divlīmeņu vai vairāklīmeņu pārvaldības sistēmas esamību, un^ovairāklīmeņu pārvaldības teorija šobrīd ir vienīgais līdzeklis, lai izskaidrotu ES notiekošos sadarbības procesus starp līgumā identificētajiem tiesību subjektiem.

ES *iekšējās* pārvaldības procesa subjektiem ir kopējas to *administratīvo* tiesībspēju raksturojošas pazīmes. Šādas tiesībspējas gan kopējās, gan arī specifiskās iezīmes kopumā ir piekritīgas administratīvajam tiesību priekšmetam un administratīvi tiesiskās regulēšanas metodēm.¹⁵

2.2. Eiropas Savienības pārvaldības institūts

Otrajā nodaļā autore pētīja pārvaldības pilnvaru jautājumu nevis kā izrietošu no ES dibināšanas līgumā noteiktajām kompetencēm, bet gan kā ES

¹⁴Article 36., 38., 39., European Parliament, Financial Perspective 2007-2013. Working dokument Nr.21 on the organisation of the Financial Perspective after 2006: timeframe, structure and flexibility [aplūkots 2012. gada 24. februārī]. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/548/548936/548936en.pdf

¹⁵Barnes, J. *Transforming Administrative Procedure*. Seville, Spain: Global Law Press, 2009, 429 pp.; Barnes, J. *Challenges and Reform of Administrative Law*. Seville, Spain: Global Law Press, 2006, 344 pp.

piemītošo oriģinālo kompetenci, kas nodrošinātu ES iekšējās pārvaldību, un secināja, ka pilnvarojuma piešķiršanas kārtība ES izriet no ekonomiskā menedžmenta teorijas, kurā pilnvarojums tiek definēts kā *oficiāli* piešķirtās tiesības un pienākumi *patstāvīgi* pieņemt lēmumus un dot norādījumus organizācijas interesēs.

Ņemot vērā, ka tieši koordinācija ir viens no pārvaldības efektivitātes rādītājiem, ir pietiekami loģiski, ka viens no ES mērķiem ir efektīvas koordinācijas sistēmas izveide¹⁶ gan horizontālā, gan vertikālā līmenī, kā arī šāda pārvaldības institūta daļas nostiprināšana līgumā.

Izvērtējot pārvaldības jautājumu funkcionālo piekritību ES konstitūtiem, ir pietiekams pamats uzskatīt, ka varas dalīšanas princips nedarbojas tā tradicionālajā izpratnē gan attiecībā uz likumdevējiem, kuriem *nav piekritīga atbildība* pret ES pilsoņu kopumu, gan attiecībā uz tiesu varu un arī izpildu varu.

ES pilnvarojuma deleģēšanas procesā tika pievērsta īpaša nozīme tam, lai maksimāli *pārsegtu* sadarbības interešu „konfliktējošās” jomas, tādējādi nodrošinot ES tiesību efektīvas aizsardzības principa ievērošanu. Savukārt sabiedrības demokratizācijas ietekmē, kad procesuālās garantijas tika paplašinātas, pārvaldības institūtā tika iekļautas arī mazāk „konfliktējošu” interešu jomas, ar mērķi veidot saprātīgu samērojamību starp organizācijas mērķiem (interesēm), pārvaldību un faktiskajiem izpildītājiem.

Lai nodrošinātu kontroli starptautiskas organizācijas *pārvaldībā*, ES ir *nepieciešams* konstituēt atsevišķu tiesību subjektu vai noteikt kādam no esošajiem pienākumu kontrolēt pārvaldības sistēmas līdzsvaru un pie noteiktu kritisku rādītāju sasniegšanas, izmantojot tam piešķirtās koordinējošās pilnvaras, laikus informētu dalībvalstis par nepieciešamību pieņemt efektīvas pārvaldības nodrošināšanas lēmumu.

¹⁶LES 18., 34., 45. pants, LESD 5. panta 3. punkts, 23. pants.

Piešķirot ES konstitūtiem gan *valstiskās pārvaldības pilnvaras*, gan *kompetenci* arī starptautiskajās attiecībās, t.i., attiecībās ar trešajām valstīm un citām starptautiskām organizācijām, būtu loģiski, ka, izpildot tās, ES rīkojas kā *vienots* tiesību subjekts. Tādā gadījumā nav svarīgi, kurš no tās konstitūtiem nav pildījis starptautiskā līguma uzlikto pienākumu, bet svarīgas ir sekas – saistību neizpilde. Ja starptautiskai organizācijai uz *valstiskās pārvaldības pilnvarojuma pamata* piemīt arī tiesības veidot tādu pārvaldības organizatorisko struktūru, kādu *tā vēlas*, tad *iekšējās* varas sadales īpatnības nevar būt par iemeslu tam, lai nepildītu pienākumus (arī starptautiskos) attiecībā pret subjektiem, kuri tai piešķirūši šādas pilnvaras.

2.3. Eiropas Savienības tiesībsubjektība

Darba trešajā daļā tiek pētīta Eiropas Savienības tiesībsubjektība, līgumos noteikto kompetenču apjoms, to nozīme, īstenošanas priekšnosacījumu atbilstība starptautiskai organizācijai kā tiesību subjektam, kā arī identificētas kompetenču piekritības problēmas. Autore, ņemot vērā 1986. gada Vīnes konvencijas 15. panta nosacījumus par *domājamo* piekritību definēja tos *principus* mērķu un uzdevumu sasniegšanai, kas būtu vērtējami un iztulkojami kā piekrītošās (pierēķinātās) tiesībsubjektības apjoms. Šajā pētījuma daļā secināts:

No objektīvisma teorijas skatījuma *tiesībsubjektība* pastāv neatkarīgi no dalībvalstu gribas, jo pamata nosacījumi var būt ne tikai kā izrietoši no starptautiskas organizācijas konstitūtiem noteiktās kompetences (pilnvarām), bet arī izrietoši no starptautiskas organizācijas definētajiem mērķiem, kuriem valstis ir paudušas piekrišanu. Tomēr, atzīstot starptautiskas organizācijas tiesībsubjektību, faktiski nebūtu pamatoti to skatīt kā līdzvērtīgu ar valstij piemītošo universālo tiesībsubjektību, jo starptautiskas organizācijas

tiesībsubjektībai būs tikai *šauri funkcionāls* saturs atbilstoši dalībvalstu piešķirtajam deleģējumam.

Ja līgumsaistības noteic pienākumus dalībvalstīm izpildīt noteiktas saistības un uzņemties atbildību par neatbilstīgu saistību izpildi, tad pietiekami loģiski, ka līgumsaistību ietvarā būtu noteikta arī starptautiskas organizācijas atbildība pret dalībvalstīm, t.sk. piešķirtās tiesībsubjektības ierobežošanas vai izbeigšanās nosacījumi.¹⁷ Turklāt, šādu saistību apjoma nodibināšana viennozīmīgi norādītu, no kāda tiesību apjoma īstenošanas dalībvalstis ir paidušas gribu *atteikties* un nodot to starptautiskas organizācijas pārvaldībā, tādā veidā nodrošinot starptautiskai organizācijai spēju īstenot tās un dalībvalstu tiesiskos darījumus kopīgi definēto mērķu sasniegšanai, t.i., patstāvīgi iegūt un realizēt subjektīvās tiesības un pienākumus.

Jāpiebilst, ka neatkarīgi no pilnvarojuma diferencēšanas ES dalībvalstīm *ir tiesībspēja* jebkurā brīdī, pat ja nepastāv tāda *nepieciešamība*, izdarot atrunas, grozīt savus brīvprātīgi formulētos starptautiskos nolīgumus, jo atšķirībā no starptautiskās organizācijas valstīm piekrīt *oriģinālā* kompetence un tiesībsubjektība, nevis no ES atvasinātā kompetence un tiesībsubjektība.

Starptautiskai organizācijai piekritīgo *oriģinālo* tiesībsubjektības apjomu iekšējo pārvaldības procesu nodrošināšanai vairākkārt saturiski ir definējusi EKT.¹⁸ Tās nolēmums par starptautisko, Eiropas Kopienu un dalībvalstu konstitucionālo tiesību mijiedarbību rezultējas *tiesiskajā uzskatā* par ES tiesību

¹⁷Metzger, Stanley D. *Restatement of the Foreign Relations Law of the United States: Bases and Conflicts of Jurisdiction*. 41 N.Y.U.L., Rev.7, 1966.; Малинин, С.А., Ковалёва, Т.М. Правосубъектность международных организаций. *Правоведение*. 1992, №5, с 61-62.

¹⁸I-5313 p., Judgment of 2 October 1997, Case C-259/95, Parliament vs Council (EHLASS), Report of Cases 1997 [aplūkots 2012. gada 17. martā]. Picejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61995CJ0259:EN:HTML>

tiesisko (konstitucionālo) kārtību,¹⁹ kurā nepastāv problēmas saiknē starp *starptautiskajām tiesībām un valsts tiesību aktiem*, jo starptautiskās tiesības *nav daļa* no valsts tiesību sistēmas.

Attiecībā pret dalībvalsts tiesībām un dalībvalsts ratificētajām starptautiskajām saistībām ES tiesības darbojās *lex posterior derogat a priori*,²⁰ iespējams, precīzāk – *quae postea geruntur prioribus derogant*²¹ – juridiskās loģikas princips, kas noteic ES tiesību *vietu* dalībvalsts tiesību sistēmā.²² Šis princips viennozīmīgi ir saistāms ar ES *originālo kompetenci* iekšējā pārvaldības procesa īstenošanā. Tomēr, tas, ka līgums definē kādu ES piekritīgu jomu, nedod pamatu uzskatīt, ka nepastāv nekādu pārpratumu vai strīdu attiecībā uz kompetences robežām. Konceptuāli deleģējuma esamība *tikai kā juridiski nostiprināts fakts* ne sevišķi atbilst LES un LESD definētajiem mērķiem, uzdevumiem, procesiem un to korelācijai ar šajā līgumā noteiktajiem nosacījumiem piešķirto pilnvaru īstenošanai, vērtībām un ES tiesību principiem.

ES *starptautiskā* (atrunātā) tiesībsubjektība īstenojama, vienlaikus pastāvot šādiem priekšnosacījumiem:

- to noteic līgums;
- tas ir nepieciešams noteikto mērķu sasniegšanai;
- to noteic ES juridiski saistošs dokuments;
- esošās līgumsaistības var ietekmēt un grozīt ES kopējos nosacījumus,

¹⁹Resolution on the Amsterdam Treaty (CONF 4007/97 - C4-0538/97) A4-0347/97 [aplūkots 2012. gada 17. martā]. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/191197_en.htm#; The position of Union law in relation to the legal order as a whole [aplūkots 2012. gada 17. martā]. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/en/editorial/abc_c05_r1.htm

²⁰Lat. *Ar pēdējo likumu tiek atcelts iepriekšējais*.

²¹Lat. *Ar pēdējo darījumu tiek atcelts iepriekšējais*.

²²Satversmes tiesas 07.07.2004. spriedumu lietā Nr. 2004-01-06 „Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 114.² panta atbilstību 1965. gada 9. aprīļa Konvencijai par starptautiskās jūras satiksmes atvieglošanu” [aplūkots 2012. gada 14. maijā]. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-01-06.rtf

tātad, būtu pietiekami pamatoti uzskatīt, ka ES *oriģinālās*, tiesībsubjektības apjoms ir ES pierēķinātās tiesības (*dalībvalstu nodotās oriģinālās kompetences apjomā*) *patstāvīgi* slēgt līgumus par kopējās tirdzniecības politikas īstenošanu un būt to starptautisko organizāciju sastāvā, kuru kompetencē ir jautājumi par preču un pakalpojumu *drošību* un citiem tirdzniecību veicinošiem pasākumiem.²³

Turklāt, savietojot kompetenču *virzienus saturiskā* atbilstībā LESD noteiktajām kompetencēm, konstatēta kompetenču „saplūšana”. Šāda situācija ir identificējama arī no citiem ES dokumentiem²⁴ un attīstot „saplūšanas” ideju, veidojas pamats uzskatam, ka ES tiesībsubjektība varētu būt neierobežota.

Tikai *konstatējot*, ka ES tiesībsubjektības apjoma vai tās robežu definēšana faktiski *vairs nav iespējama vai ierobežojama, var secināt*, ka ES piemīt (*kā labprātīgi nodotā*) līdzvērtīga valstij kā tiesību subjektam, pilnvērtīga *oriģinālā kompetence un tiesībsubjektība*. Šādā sistēmā subsidiaritātes principu iespējams definēt kā *varas un atbildības* dalījumu starp *centrālo varu un federācijas* subjektiem, un tādējādi izdarīt atbilstīgus secinājumus par ES pārvaldības strukturālo formu. Noteiktais mērķis *varas sadalījumam konceptuāli* atbilst nosacījumiem, kas nepieciešami vispārējā labuma (labklājības) teorijas īstenošanai, kad valstu un tirgus attīstība ir sasniegusi noteiktu attīstības līmeni.

Tomēr *šobrīd* nekādā veidā nepastāv *juridiski noteikti* priekšnosacījumi subsidiaritātes principu atzīt par *varas un atbildības* dalījumu starp *centrālo varu un iespējamajiem federācijas* subjektiem. ES līgumā noteiktā subsidiaritātes principa *saturiskā neskaidrība* nerada pretrunas ar integrācijas loģiku, jo gan iepriekš noslēgtie līgumi, gan Lisabonas līgums konceptuāli vērsts uz *oriģinālās*

²³LESD 206., 207., 216.-219. pants.

²⁴Uz kompetenču jomu sapludināšanu norādīts Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumā Nr. 2235/2002/EK „Ar ko pieņem Fiscalis programmu 2003.–2007. gadam”, ES OV L 341, 17/12/2002, 0001–0005 pp.

kompetences noteikšanu ES, lai nodrošinātu dalībvalstu darbību un attīstību vienotā tirgus sistēmā.²⁵

2.4. LES un LESD nosacījumu realizācija un problēmas

Ceturtajā nodaļā pētīts ES līgumos noteikto kompetenču apjoms, it īpaši ES darbībā *valstiski* nozīmīgās jomās – *ekonomika, iedzīvotāju sociālā labklājība un teritorija*, un identificētas problēmas ES tiesībsubjektības definēšanā, kā arī vērtēta dalībvalstu izstāšanās procesa iespējamība no ES kā ierobežojums dalībvalstu izvēlei pārtraukt darbību, analizēts esošā izstāšanās procesa tiesiskā pamatojuma nepilnības praktiskai piemērojamībai, kā arī pētīts atsevišķs process iespējamai dalībvalsts izstāšanai no eurozonas un vērtēta minēto procesu ekvivalence.

Ņemot vērā, ka mūsdienu sociālo tiesību zinātnē sociālās tiesības arvien vairāk tiek skatītas kā *publiskās* tiesības, par kuru īstenošanu *atbildība* jāuzņemas ne tikai valstij, bet *starptautiskai sabiedrībai* kopumā.²⁶ tad jautājumu, vai starptautiska organizācija var uzņemties *noteikta* apjoma garantijas par sociālo tiesību *nodrošināšanu* tās sastāvā esošo tiesību subjektu iedzīvotājiem, *konceptuāli vairs* nebūtu vajadzības analizēt, ja vien šāda atbildība būtu *noteikta*.

Filozofiskajā skatījumā ES Pamattiesību hartā noteiktajām tiesībām un principiem ir *vislielākā vērtība*, jo tas saistāms ar ideju par pilsoņu pozitīvo pienākumu sniegt resursus vispārējai kolektīvai *labklājībai*. Tas nozīmē, ka ES Pamattiesību hartu²⁷ kā neatņemamu LES un LESD daļu, kurā apvienotas tiesības

²⁵Dupate, K. *Eiropas Savienības tiesas prakse darba tiesībās*. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, 2011. 12 lpp. [aplūkots 2012. gada 22. aprīlī]. Pieejams: http://www.lbas.lv/upload/stuff/201112/es_tiesas_prakse_darba_tiesibas.pdf

²⁶Тихомиров, Ю.А. *Юридическая коллизия*. "Манускрипт", 1994. с 14-20.

²⁷ES Pamattiesību harta, ES OV C83/389, 30.03.2010. [aplūkots 2011. gada 11. martā]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:lv:PDF>

un principi, kas *nepieciešami* vienoto, līgumā noteikto mērķu īstenošanai, būtu jāievēro gan ES, gan tās dalībvalstīm attiecībā pret ES pilsoņiem un *personām*, kuras dzīvo un uzturas ES un *tās* dalībvalstu teritorijā.

Lai nodrošinātu ES sociālo tiesību īstenošanu, par vienu no būtiskākajiem faktoriem var uzskatīt *vienotās* ekonomikas esamību. Tātad, teorētiski ES ietvaros eurozonas valstīs ir *iespējams* gan *vienoties*, gan *noteikt* sociālo tiesību *saturu un apjomu*, pamatojot to ar LES 5. panta 3.punkta nosacījumiem, kas noteic, ja „*darbības mēroga vai seku dēļ*” mērķi „*labāk sasniedzami Savienības līmenī*” faktiski ir *iespējamās* izmaiņas kompetenču *apjoma* jautājumos.

Atsevišķiem sociālo tiesību jautājumiem ir *jābūt vienotiem*, tie *nevar būt konfliktējoši* un tie jāizskata sasaistībā ar citiem Vienotā kopējā tirgus jautājumiem, kas ir vērsti uz ES vienoto ekonomisko mērķu sasniegšanu. Tātad, jautājumu par kompetences „*ekskluzivitāti*” nav *pamatoti* uzskatīt par populistisku vai kļūdainu, jo, skatoties *no sociālo tiesību teorijas* viedokļa, iepriekš norādītie argumenti būs neapstrīdami.

ES darbības virzieni *iespējamās* vienlīdzīgas (*nekonkurējošas*) sociālā nodrošinājuma sistēmas ietvaros, kas *veicinātu* personu mobilitāti nav saistīti ar radikālu lēmumu pieņemšanu par visu dalībvalstu sociālo sistēmu finansēšanu no starptautiskās organizācijas budžeta.

Kompetenču diferencēšanai, ES tiesību aktos būtu jārod atbildes uz šādiem, no *sociālajām tiesībām* izrietošiem jautājumiem, kuri saskaņā ar funkcionalisma terorijas²⁸ atziņām *neatbilst* ES dalībvalstu kā *sociālo tiesību garantētāju* interesēm, bet *nepieciešami* ES integrācijai, vienotā tirgus attīstībai un atbilstīgai noteikto mērķu sasniegšanai:

1. par nosacījumiem *personu lokam*, kuriem ir tiesības saņemt sociālos pakalpojumus, jo valstij, patstāvīgi nosakot sociālo pakalpojumu

²⁸Штомпка, П. Роберт Мертон: динамический функционализм. Современная американская социология. М., 1994. с 78-93.

- saņēmēju loku, var rasties priekšnosacījumi noteiktu personu grupu diskriminācijai;
2. par noteiktu sociālo pakalpojumu *teritoriālo piekriību*, jo valsts mērogā sociālo pakalpojumu pieejamība var būt noteikta arī kā piekriīga atšķirīgiem administratīvajiem iedalījumiem;
 3. par nosacījumiem ES *pilsona* sociālai apdrošināšanai, jo valsts nevar noteikt pienākumu tās pilsoņiem, kuri uzturas citā valstī, veikt *arī* mītnes valstī noteiktās apdrošināšanas iemaksas;
 4. par nosacījumiem, kam tieši ir piekriīga lēmuma pieņemšana attiecībā uz sociālo pakalpojumu *sniegšanu*, jo ne tikai valsts līmenī tiek izdoti tiesību akti, kas noteic tiesības *noteiktam* personu lokam, *noteiktos* gadījumos izmantot *noteikta* satura tiesības;
 5. par nosacījumiem, kāds sociālo tiesību īstenošanas modelis²⁹ dalībvalstij jāizvēlas, jo šī sociālā modeļa izvēles tiesības ir pietiekami vājas;
 6. par nosacījumiem, kas varētu sniegt noteikta veida sociālos pakalpojumus, jo konceptuāli jebkuram ES pilsonim būtu nepieciešams nodrošināt pakalpojumu saņemšanu no noteikta pakalpojumu sniedzēja, un dalībvalstis patstāvīgi nebūtu tiesīgas noteikt diferencēti atšķirīgus pakalpojumu sniedzējus.³⁰

Norādītie jautājumi pierāda arī R.K.Mertona (*Robert King Merton*) funkcionālisma teorijā paustās atziņas par *struktūras* funkciju un disfunkciju

²⁹Deilija, M. *Sociālo tiesību pieejamība Eiropā*. Belfāsta, Strasbūrā: Karaliskā universitāte, 2002.gada 28.–30.maijs, 1.-2. lpp.

³⁰Veil Mechthild. Reform in der Sackgasse, Blaetter der Wohlfartspflege 7+8/99 – Erwerbsarbeit., 158-160pp., no Минаева, М.В. *Применение функционального подхода при рассмотрении места социальной политики или социального государства в Европейском союзе*. Сборник научных статей студентов ФСН ННГУ [aplūkots 2012. gada 16. jūnijā]. Pieejams: <http://www.unn.ru/fsn/k2/students/hopes/12.htm>

esamību,³¹ kuras var sasaistīt arī ar noteiktu *pierēķina* veidu, t.i., tie procesi, kuri ir *funkcionāli* pierēķināmi ES, (*atsevišķām*) dalībvalstīm kļūst *disfunkcionāli*. Tas pamato secinājumu, ka vismaz attiecībā pret ES pilsoņiem ES telpā *būtu nodrošināmas* vienotas sociālās garantijas.

Ticamība ES tiesībsubjektības īstenošanai sociālo tiesību jomā un tās *labklājības attīstības prognozei* ir atkarīga no tā, ciktāl saistībā ar tiesību veidošanos t.sk., ņemot vērā noteiktus sociālpolitiskos un ekonomiskos aspektus, ir izvērtēti kā bezierunu kārtībā īstenojami starptautiskai organizācijai *pierēķināto-oriģinālo* kompetenču jautājumi. Tiem *maksimāli* jābūt vērstiem uz *patieso* sociāli ekonomisko attiecību izpratni,³² kas saskaņā ar labklājības teorijas atziņām ir vērsti *uz katra indivīda* labklājības līmeņa izpēti un tās atkarību no dažādām ekonomiskām metodēm, kuras ietekmē individuālo labklājību, kā arī indivīda attieksmi (tās izmaiņas) šādu darbību rezultātā.

Tas pierāda *pamata problēmas esamību* - ES koncepts par „labklājības pārvaldes” veidošanu iekļauj nosacījumus, kas pieļauj iejaukšanos dalībvalstu sociālajā un ekonomiskajā politikā, lai nodrošinātu *vispārējo* nodarbinātību, augstus ienākumus, cenu stabilizāciju, kā arī sociālās palīdzības programmas *neprivilģētētiem iedzīvotāju* slāņiem. Šajā gadījumā *nav iespējams* sašaurināti skatīt kādu atsevišķu no sociālajām tiesībām izrietošu jautājumu.

³¹Roberts Kings Mertons (04.07.1910.-23.02.2003.) ir viens no 20. gadsimta pazīstamākajiem sociologiem pasaulē un darbu „Social Theory and Social Structure” (1949), „The Sociology of Science” (1973), „Sociological Ambivalence” (1976), „On the Shoulders of Giants: A Tristram Shandy Postscript” (1985), „The Travels and Adventures of Serendipity: A Study in Sociological Semantics and the Sociology of Science” (2004) autors.

³²Buchanan, P.J. *The Political Economy of the Welfare State*. Stockholm: Industrial Institute for Economic and Social Research, 1988., 9 pp. ISBN: 9172042966, Vairāk: Buchanan, P.J. *The Death of the West: How Dying Populations and Immigrant Invasions Imperil Our Country and Civilization*. NY: St.Martin’s Press, 2002, ISBN-10: 0312302592.

Atiecībā pret eurozonas valstīm dalītās kompetences noteikšana sociālās politikas jautājumos nebūtu lietderīga. Ja ir noteikti kritēriji, kuru izpilde no tiesiskā viedokļa ir vērtējums atbilstībai iekļauties vienotajā tirgū, kurā līdz ar monetārās sistēmas reformām tuvināti apstākļi *godīgas konkurences* īstenošanai, tad eurozona faktiski ir vērtējama kā tiesiska platforma pilnvērtīgai ES pilsoņa sociālo tiesību īstenošanai.

Ja tiks īstenota *funkcionālā nepieciešamība* koordinēt ES dalībvalstu sociālās politikas jomu, šo situāciju var novērtēt kā ES līgumā *neatrunātās kompetences īstenošanu*. Tas tikai pierādītu, ka ES piemīt oriģinālā kompetence īstenot valstij kā tiesību subjektam līdzvērtīgu pārvaldību, faktiski ekvivalentu federālai. Turklāt no iepriekšējā pierādījuma loģiski izrietošs būtu secinājums par noteiktu, ar dabiskās terorijas atziņām saistītu procesu īstenošanu, kas dod iespējas esošās ES līgumsaistības vērtēt kā sabiedrisko līgumu.

Atšķirībā no ES pamatlīgumos iekļautajām *atsaucēm* par iekšējā tirgus jeb *ekonomiskās telpas* iekšējām vai ārējām *robežām* universālās starptautisko tiesību normas nesatur *telpu vai to robežu* raksturojošos *tiesiskos* kritērijus, kuros būtu jānodrošina miers un drošība. Šim nolūkam starptautiskajās tiesībās tiek veidots fragmentācijas robežās „vēlamais” ideoloģiskais, politiskais un ekonomiskais pasaules *tēls*. Tas nozīmē, ka ES *iekšējais* tirgus ir vēlamais *ekonomiskās telpas* tēls, un tam nav nekādas saistības ar valstij kā tiesību subjektam *piederušo* teritoriju.

Drošības aspektu ir iespējams skatīt arī *domājamo pilnvaru* teorijas ietvaros kā kopīgi *definētai* sadarbībai *papildu nepieciešamo* priekšnosacījumu apjomu. Tādā gadījumā *iekšējo* kompetenču joma būs saistīta ar *pārvaldības īstenošanu* iekšējā tirgus procesos, kas vērsti uz nabadzības līmeņa un nevienlīdzības mazināšanu, labas pārvaldības nodrošināšanu, cilvēktiesību

ievērošanu u.tml.³³ Vērtējot ES pamatlīgumu nosacījumus *ārējās* sadarbības īstenošanai, ir iespējams konstatēt, ka *saturiski* to mērķis ir nodrošināt *iekšējās* pārvaldības un saistīto procesu stabilitāti.

Ar Lisabonas līgumu īstenoātā reforma, kas vērsta uz vienotas brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidošanu, saistīta arī ar konceptuālu izpratnes maiņu par ES telpu un tās *robežām*. Tas arī ietekmē pastāvošo līdzsvaru starp ES atsevišķiem *pārvaldības (iekšējās un ārējās)* tiesību institūtiem.

LESD ir juridiski korekti izmantots atbilstošs termins ar kuru apzīmē dalībvalstu izstāšanās tiesības³⁴ no starptautiskas organizācijas.³⁵ Tomēr gan ANO Statūtu 2.pantā noteiktais sadarbības princips, gan arī LES un LESD definētie mērķi, kas vērsti uz valstu kopīgu sadarbību kā vienotiem, solidāriem, tolerantiem un taisnīgiem partneriem,³⁶ nav savietojami ar ideju par līdzdalības pārtraukšanu kopumā.

Izstāšanās no ES procedūras īstenošanu, neradot *būtisku* ietekmi uz valstī notiekošajiem sociāltiesiskajiem procesiem, provizoriski var īstenojot vienu no tām ES dalībvalstīm, kura atbilst vismaz trim kritērijiem:

- 1.dalībvalstī ir patsāvīga monetārā sistēma;
- 2.attīstīta dalībvalsts iekšējā tirgus ekonomika un pašapgāde;

³³LESD V sadaļa, LES V sadaļa.

³⁴Lai gan angļu valodā terminam „izstāšanās” ir vismaz četri apzīmējumi, starptautiskajos tiesību aktos izšķir terminu „*withdrawal*”, kas būtu attiecināms uz starptautisko tiesību subjektu izstāšanās no starptautiskas organizācijas, un terminu „*secesion*”, kas skatāms valstu un tautu pašnoteikšanās tiesību kontekstā.

³⁵Gordon, D. *Is Secession a Right?* December 7, 2012 [aplūkots 2013. gada 3. janvārī]. Pieejams: <http://leworkwell.com/gordon/gordon108.html>

³⁶Withdrawal and expulsion from the EU and EMU: some reflections by Phoebus Athanassiou. *Legal working paper series*. 2009, December, Nr.10 [aplūkots 2013. gada 8. martā]. Pieejams: <http://www.ecb.int/pub/pdf/scplps/ecblwp10.pdf>

3.nav valsts ārējā parāda vai tā apjoms nav lielāks kā 50% no valsts iekšzemes kopprodukta.³⁷

Šobrīd izstāšanās procedūra *atbilstošam tiesību ietvaram* nav pietiekami skaidri definēta, un šī situācija var kļūt *vairāk* nelabvēlīga tikai starptautiskai organizācijai, bet ne atsevišķam (-iem) tiesību subjektam (-iem), kas no šīs *organizācijas* vēlas izstāties.

Iztāšanās no Eiropas Monetārās savienības ir konceptuāli nesaderīga ar LES un LESD nosacījumiem, kas paredz euro ieviešanu, tā valūtas kursa aizstāšanu un *neatsaucamību*, ko atzina arī Eiropas Centrālās banka.³⁸

Vērtēt Vīnes konvenciju par starptautisko līgumu tiesībām piemērošanu kā vienu no alternatīvām *izstāšanās* procesam no eurozonas un ES kā izrietošu no starptautisko līguma saistību pārkāpuma nav pamatoti. Pirmkārt, ņemot vērā atsevišķu dalībvalstu iepriekš *pieņemtās* atrunas par euro ieviešanu un, otrkārt, pieņemot kā faktu, ka euro pārvaldība ir integrācijas rezultātā attīstījies ES *iekšējās pārvaldības process* par kura normu neievērošanu:

1. būtu *noteikti* atsevišķi *tiesiskie riska vadības* nosacījumi, kuri pamatoti ar ekonomiskiem aprēķiniem *par labu* ES iespējām, lai nodrošinātu nevis dalībvalsts tiesības vienpusējā kārtībā *pārtraukt* vienotas valūtas *izmantošanu*, bet gan ES *tiesības* apturēt, ierobežot vai anulēt dalībvalsts tiesības rīcībai ar vienoto valūtu;

³⁷Jāuzsver, ka šādiem kritērijiem visatbilstošākā varētu būt Apvienotā Karaliste, ja vien samazinātu esošo ārējo parādu vismaz par 20% no šobrīd esošajiem rādītājiem. Vairāk: Fridrihsonē, M. Informācija par Apvienotās Karalistes ārējo parādu: Lielbritānijas valsts parāds samazinājies. 2011. gada 19. augusts. *Dienas Bizness* [aplūkots 2012. gada 20. decembrī]. Pieejams: <http://www.db.lv/citas-zinas/lielbritanijas-valsts-parads-samazinajies-243258>

³⁸ECB Opinion CON/2003/20 of 19 September 2003 at the request of the Council of the European Union on the draft Treaty establishing a Constitution for Europe. OJ C229, 25.9.2003. 7 pp. [aplūkots 2013. gada 8. martā]. Pieejams: http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/c_22920030925en00070011.pdf

2. būtu nodrošinātas *iespējas pret atbildīgo tiesību subjektu* piemērot ES *lokālās starptautiskās* jeb administratīvi tiesiska rakstura sankcijas.

Tātad, ir pietiekams pamats atzīt franču profesora Ž.Sapira (*Jacques Sapir*) viedokli –,ka tieši eurozonā ir saskatāmas *latentā federālisma pazīmes*,³⁹ jo tieši eurozonas stiprināšana vairāk ir saistīta ar nacionālās suverenitātes ierobežojumiem. Lai arī eurozonai konceptuāli nav saistoša *teritoriālās nedalāmības principa* ievērošana, tieši eurozonas *ģeopolitiskā un ekonomiskā ietekme* vairāk nekā ES ir atkarīga no tās sastāvā esošo subjektu skaita un kontroles par aprītē esošo euro skaitu.

Tas, ka atsevišķos gadījumos sistēmā nav vai nav pietiekami precīzi definēti izstāšanās nosacījumi, nav pamats uzskatīt šo sistēmu par slēgtu alternatīviem risinājumiem.

Ja Lisabonas līguma mērķis bija novērst duālo ārējās un iekšējās politikas īstenošanas modeli un izveidot strukturētu politiku, tad ES tiesībsubjektības apjomam *nepārprotami* jābūt saistītam ar ES spējām esošo līgumtiesību ietvaros palielināt *ietekmi*, nosakot īstenojamo prioritāšu, tādu kā darba tirgus modernizācija, sociālā nodrošinājuma sistēmas reformas (imigrācijas jautājumu pārskatīšana u.tml.) *visparējais princips* un nosacījumus to ieviešanai. Kopējā sasaistē starp ekonomiskās attīstības līmeni un sociālo politiku, to ietekmi uz noziedzības apkarošanu katrā atsevišķā dalībvalstī nepieciešams skatīt sistēmiski, veidojot vienotu ES brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, tieši definējot *resursu sadalījumu*, nevis nosakot kompetenču piekritību. Vēl jo

³⁹Tanzi, V. The future of fiscal federalism. *European Journal of Political Economy*. 2008, september, volume 24, issue 3, 705–712 pp.; Brehnon, N.J., Cardot, P., Collignon, S., Le Cacheux, J., Werpachowska, M., Zsolt de Sousa, H. *What Kind of European Budget for 2013?* Paris: Institut français des relations internationales, 2005. 49-52pp., 102-114 pp. [aplūkots 2012. gada 18. martā]. Pieejams: http://www.ifri.org/files/TetR_budget_europeen_GB.pdf

vairāk, personai, kura ir ieguvusi ES pilsoņa statusu, kā arī noteiktu tiesību un pienākumu apjomu ES tiesību sistēmā, pārvietojoties ārpus šīs tiesību sistēmas robežām citas tiesību sistēmas ietekmes sfērā būtu saglabājamas (garantētas) tā iegūtās tiesības. Šī teorija faktiski ir viena no senākajām, kas raksturo *iekšējo* tiesību *ekstrateritoriālo* ietekmi.

Ja dalībvalstīm tiks noteiktas *iekšējās* un *ārējās* kompetences, nevis *ierobežojumi* to oriģinālās *ārējās* un *iekšējās* tiesībsubjektības īstenošanai ES, tad nepārprotami būs iespējams identificēt federālas pārvaldības esamību.

Tātad teorētiski, tikai *sasniedzot* LESD un LES noteiktos mērķus, varētu *noteikt* vēl kādu *jaunu* integrācijas posmu, piemēram, ar kuru dalībvalstis *atziest*, ka *sasniegto mērķu rezultātā* uz esošā līguma pamata ir izveidojusies jauna valsts.

2.5. Salīdzinošā metode un rezultāti

Pēdējā nodaļā diskusijai izvirzīts jautājums, kas saistīts ar ES dalībvalstu izvēlei pastāvošiem ierobežojumiem sadarbībai līdzvērtīgās ekonomiski-politiskās starptautiskās organizācijās, kā arī identificētas pamata problēmas ES salīdzinājumos.

Pieņemot kā faktu, ka starptautiski tiesisko attiecību attīstība ir veicinājusi reģionālo politiski ekonomisku organizāciju izveidi ne tikai Eiropā, bet arī pasaulē,⁴⁰ secināts, ka *sinhronās* salīdzināmās pazīmes ir konstatējamas Arābu valstu līgai, Islama sadarbības organizācijai, Naftas eksportētājvalstu organizācijai, NVS, Dienvidamerikas nāciju savienībai,⁴¹ Šanhajas sadarbības

⁴⁰Informācija par starptautiskām un reģionālām politiskajām un ekonomiskajām organizācijām [aplūkots 2013. gada 9. martā]. Pieejams: http://eeas.europa.eu/organisations/index_lv.htm

⁴¹Informācija par Arābu valstu līgu jeb Arābu līgu [aplūkots 2013. gada 9. martā]. Pieejams: http://i-cias.com/e.o/arab_league.htm; Informācija par Islāma sadarbības organizāciju [aplūkots 2013. gada 9. martā]. Pieejams: <http://www.oic-oci.org/home.asp>; Informācija par Naftas eksportētājvalstu organizāciju [aplūkots 2013. gada 9. martā].

organizācijai⁴² u.tml. Tomēr sinhroni salīdzināmi var būt tie konkurējošie starptautiskie līgumi, kas attiecībā pret ES varētu būt interesanti atsevišķām valstīm, ņemot vērā šo (potenciālo) kandidātvalstu ģeogrāfisko izvietojumu Eirāzijas kontinentā.

Salīdzinājuma lielākā problēma ir saistīta ar to, ka par starptautiskām organizācijām vai atsevišķi par to dalībvalstīm salīdzinājumam nav pieejama ekonomiskā un, būtiskākais, sociāli politiskā salīdzinošā statistika, līdz ar to, vienkāršojot pieejamos datus, secinājumi pamatā būs vispārināti un līdz ar to, pietiekoši kļūdaini.

Vispārināti apzinot reģionālās piekritības un ekonomiskās ietekmes jautājumus, identificējam divas valstis – Turcija un Ukraina, kurām kā konkurējoša izvēle sadarbībai ES būtu vērtējama iespēja dalībai ŠSO vai/un Eirā EK.

Ne teorētiski, ne arī praktiski nebija iespējams konstatēt *vienlaicīgi* visu šādu *tiesiski nodibinātu* kritēriju esamību salīdzinošajās sistēmās:

1. struktūras un pilnvaru apjoma līdzības starptautiskās sadarbības modelī;
2. tiesiska pamatojuma (nosacījumu kopumu) esamību, lai nodrošinātu līdzvērtīgas integrācijas iespējas;

Pieejams: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/40.htm; Informācija par Dienvidamerikas nāciju savienību [aplūkots 2013. gada 9. martā]. Pieejams: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1496583/UNASUR>; Informācija par Eirāzijas Savienību [aplūkots 2013. gada 9. martā]. Pieejams: <http://www.tsouz.ru/eek/Pages/default.aspx>

⁴²Prajakti, K., Saxena, S.S. Shanghai Cooperation Organisation and Prospects of Development in Eurasia Region. *Turkish Policy Quarterly*. 2007, vol 6, no.2, 95-98 pp. ISSN 1303-5754; Aghaie, H. *The Case Study of Shanghai Cooperation Organization: Challenges and theoretical perspectives*. Linköping University, Department of Management and Engineering, November 22., 2012 [aplūkots 2013. gada 12. martā]. Pieejams: http://www.academia.edu/2327832/The_Case_Study_of_Shanghai_Cooperation_Organization_Challenges_and_theoretical_perspectives; Chung, C. China and the Institutionalization of the Shanghai Cooperation Organization. *Problems of Post-Communism*. 2006, vol.53, no.5, 3-5 pp. ISSN: 1075-8216.

3. pārnacionālu lēmumu pieņemšanai nepieciešamo tiesisko bāzi, kā priekšnosacījumu starptautiskai organizācijai veidoties par starptautiskās integrācijas subjektu.⁴³

Tātad, izvērtējot objektu rādītājus, metodoloģiski pareizi un pietiekami pamatoti atzīt, ka faktiski ES, kurai piemīt īpaša tiesībsubjektība, Eirāzijas kontinentā *nav* salīdzinājumam līdzvērtīgu jeb konkurējošu starptautisko tiesību subjektu. Tomēr tas nenozīmē, ka ES dalībvalstīm vai citām valstīm Eirāzijas telpā nepastāv starptautiskās ekonomiskās *sadarbības modeļa izvēles* iespējas. Ir vismaz divi modeļi, kas veidoti kā sistēmiski atšķirīgi gan lēmumu pieņemšanas, gan lēmumu izpildes kontroles u.c. jautājumos.

Raksturīgākais, vēsturiski izveidotais, *metodoloģiski nekorektākais* ir ES kā tiesību subjekta salīdzinājums un tās pretstatījums divām politikajām lielvarām – PSRS un ASV –, veicot gan dzīves kvalitātes līmeņa, gan citu ģeopolitisko rādītāju (teritoriālo resursu, demogrāfiskā, ekonomiskā, aizsardzības, politiskā potenciāla, likumdošanas rezultatīvo rādītāju u.c.) salīdzināšanu.⁴⁴ Iespējams tas ir bijis pamatsgan uzskatu, gan arī pašas starptautiskas organizācijas pārvaldības sistēmas veidošanai *līdzībā ar* federatīvās pārvaldības sistēmu.

SECINĀJUMI

Pētījuma rezultātā, sasniedzot darbā noteikto mērķi un izpildot uzdevumus, autore izdarīja šādus secinājumus:

⁴³Энтин, Л.М. Лиссабонский договор и реформа Европейского союза. *Журнал российского права*. М.: 2010, № 3, с 66 - 67. ISSN: 1605-6590.

⁴⁴Rifkin, J. *The European Dream. Utne Reader*. September/october 2004. ISSN: 8750-0256 [aplūkots 2013. gada 4. aprīlī]. Pieejams: <http://www.utne.com/2004-09-01/the-european-dream.aspx>; Quiggin, J. *EU-US convergence?* August 21, 2010 [aplūkots 2013. gada 4. aprīlī]. Pieejams: <http://crookedtimber.org/2010/08/21/eu-us-convergence>; Лебедева, Т.П. *Геополитика*. М.: МГУ, 2007. с 53-62. ISBN: 5883870457.

1. Atbilstoši valsts noteiktajām pazīmēm, kas izriet no 1933. gada 26. decembra Montevideo konvencijas par valstu tiesībām un pienākumiem,⁴⁵ ir pietiekams pamats uzskatīt, ka valsts izveidošanās saistīta ar pārvaldības funkciju nodošanu un politiskas varas piešķiršanu pār iedzīvotājiem noteiktā teritorijā īpašam sociālam slānim jeb pilsoniskajam kopumam. Tātad ES nodibinātais pilsonības jēdziens ir saistīts ar *teritoriālo, nevis telpisko* piederību, un ES pilsoņa tiesību īstenošanas pamatā ir ES teritorijā nodibinātā konstitucionālā kārtība.
2. ES ekonomiskā attīstība tiek vērtēta teritoriālajā izpratnē kā indivīda labklājībai nepieciešamā *funkcija*, jo sabiedrības labklājība tiek novērtēta subjektīvi, attiecībā no indivīda dzīvesveida un vērtību skalas noteiktā teritorijā.
3. Ar LES un LESD noteiktās kompetences nav iespējams konstruēt tādā veidā, lai neskartu kādas citas nozares vai jomas jautājumus, līdz ar to pārvaldības sistēmā tiek integrēti kā funkcionāli nepieciešami jauni papildu jautājumi.
4. Ja ES ir telpa ar noteiktu konstitucionālu kārtību, šīs kārtības nodrošināšana saistīta ar noteiktu administratīvo (kā valstiski noteiktu) procesu īstenošanu starp šī procesa dalībniekiem. Administratīvais process pastāv ES ar visiem iekšējo pārvaldību raksturojošiem elementiem, kas nepieciešami:
 - a. veicot organizācijas vadības iekšējo uzdevumu izpildi;
 - b. pārstāvībai starp institūcijām, iestādēm un uzņēmumiem;
 - c. pārvaldībai starp pilsoņiem, sabiedriskām organizācijām un varas iestādēm, un izpaužas kā:
 - tiesības izdot tiesību aktus,
 - piemērot tiesību aktus,

⁴⁵Montevideo Convention on the Rights and Duties of States. published December 26, 1933. Council and Foreign Relations [aplūkots 2013. gada 3. maijā]. Pieejams: <http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>

- organizatoriskā darbības koordinācija starp izpildvaras institūcijām un iestādēm,
 - atbalsts tehnoloģiskajām darbībām.
5. Ja sākotnējo suverēno starptautisko tiesību subjektu savienība, kuras izveidi pamato vienotu sociālo, ekonomisko, politisko vai cita rakstura *valstiskas* intereses un mērķi, īslaicīgās vai ilglaicīgākas pārvaldības mehānisms, var kļūt par konfederāciju, tad piemērojot minēto atzinumu attiecībā pret ES, var secināt, ka tajā praktiski nav konstatējami trūkumi attiecībā uz kopējām pazīmēm un raksturojumu, kas noteikts konfederatīviem nodibinājumiem, jo ES pārvaldības procesa subjektu (individuālo un kolektīvo) tiesībspēju raksturo to kopējās intereses noteiktu uzdevumu īstenošanai vienotas, *nosacīti slēgtas* sistēmas ietvaros, organizējot tās *publisko* pārvaldību. Ja pamata izšķiršanas kritērijs federācijai no konfederācijas ir tiesību zinātnē atzītā konfederācijas kā *starptautiski tiesisku suverēnu valstu savienības* definīcija, un, faktiski, praksē izšķirt šādu tiesību subjektu dabu ir pietiekami sarežģīti, jo tiek uzskatīts, ka esošās konfederācijas pēc noteiktās pārvaldības sistēmas ļoti līdzinās federācijām, vai pat ir uzskatāmas par tādām, var uzskatīt, ka ES darbība ir pamatota ar federācijai raksturīgiem mērķiem.
6. LESD nav definēta izstāšanās procedūra no eurozonas, kurai ir latentā federālisma pazīmes, savukārt LESD 50. pantā noteiktā procedūra ir definēta kā deklaratīva, radot iespēju šo pantu interpretēt kā ierobežojošu dalībvalstīm īstenot savas suverēnās tiesības.
7. Pamattiesību hartā ir iekļauti vispārējie pamatnosacījumi, kas nepieciešami Eiropas Savienības *iekšējās* pārvaldības sistēmā, veidojot vienotu sociālās drošības sistēmu, kas ir valstij raksturīga garantiju joma.
8. Normas ES ārējās kompetences īstenošanai ir konkurējošas ar valstīm piemītošo oriģinālo tiesībsubjektību. Šāda situācija norāda uz federācijai un federācijas subjektiem raksturīgās konkurējošās kompetences esamību.

9. Pārnacionālas kompetences esamība pamato ES tiesībsubjektivitātes efektivitāti. Pierēķina īstenošanas rezultātā dalībvalstis atvasina sev piemītošās oriģinālās kompetences ES, kuru rezultātā veidojas ES piemītošās oriģinālās kompetences iekšējās pārvaldības nodrošināšanai. Turklāt pārnacionālais pārvaldības mehānisms ir vienots gan ekonomiskai, gan politiskai integrācijai un tā funkcionālā vide praktiski nav diferencējama.
10. ES tiesībsubjektībai, kas atvasināta no dalībvalstu oriģinālās tiesībsubjektības, ir raksturīga funkcionālitate, kura noteic tiesībsubjektības īstenošanas īpatnības un apjomu. Ja starptautiskā līgumā nav iekļauti tieši definēti nosacījumi par tiesībsubjektības apjomu, nav pamata noliegt, ka starptautiskajā nolīgumā ir normas, kuras noliegtu starptautiskas organizācijas tiesībsubjektību.
11. Ja dalībvalstu vienotas politiskas gribas rezultātā ES jānoteic kā vienotu administratīvo telpu noteiktas konstitucionālas kārtības nodrošināšanai, kā obligāts priekšnosacījums šādas kārtības īstenošanai – starptautiskajā līgumā jānoteic gan atbilstoši procesi, gan arī visus šo procesu dalībnieki, t.sk. indivīdi un organizācijas un to tiesībspēja, jo, tikai ievērojot starptautiskajā līgumā definētos administratīvi tiesiskos nosacījumus, tie var kļūt par pilnvērtīgiem administratīvi tiesisko attiecību subjektiem starptautiskas organizācijas administratīvo tiesību un tiesisko attiecību ietvaros.
12. Neskatoties uz ES vēsturiskajā attīstības gaitā veiktajiem mēģinājumiem veidot vienotu ES pārvaldības struktūru, tas *šobrīd nav izdevies*. ES esošo attiecību esamībai ir pietiekami pamatoti piedēvēt ne tikai divlīmeņu, bet vairāklīmeņu pārvaldības sistēmas esamību, kurās atbilstoši esošajām zinātniskajām teorijām faktiski nav iespējams identificēt vienotu varas centru.
13. Pārnacionālas ekonomiskās regulēšanas formas ir vērtējamas kā efektīvākas, bet ar nosacījumu, lai kopīgie, starptautiskajā līgumā noteiktie un akceptētie

mehānismi ir samērīgi, un dalībvalstu *objektīvi nepieciešamais* pienākums piekrist suverenitātes ierobežojumam ir *sasaistāms* ar piešķirtajām *faktiski īstenojamajām* (ne deklaratīvajām) tiesībām *kontrolēt* pārnacionālu institūciju darbību *ierobežotās suverenitātes* jomā.

14. ES darbības rādītāju salīdzinājumā ilglaicīgi tiek pieļauta metodoloģiskā kļūda, salīdzinot šos rādītājus ar valstīm, t.sk. ar federālu pārvaldības sistēmu. Šādai metodoloģiskai kļūdai ir vēsturisks skaidrojums, kas izriet no ES veidošanas procesa pamatvirzieniem – viens no trijiem bija saistīts ar Eiropas valsts dibināšanas ideju –, suverēnā federālā valstiskuma veidošanu, federālo tiesību un federālās sistēmas orgānu radīšanu, federācijas un to subjektu kompetences noteikšanu.
15. Starptautisko tiesību doktrīnā nav vienota viedokļa attiecībā par starptautisko organizāciju tiesībsubjektību, lai gan ir pietiekams skaits starptautisku organizāciju, kuras var raksturot divējādi, no vienas puses, kā valstu koordinētas sadarbības rezultātu starptautiskas organizācijas ietvaros, no otras puses, kā valstu darbību federācijas ietvaros. Ja valsts starptautiskās sadarbības politiskajā sistēmā tiek vērtēta kā galvenais ķēdes posms, saturiski sasaistīts ar nacionālo tiesību sistēmu, tik ilgi ES tiks definēta kā unikāla pārnacionāla tiesību sistēma no starptautisko tiesību viedokļa, norādot uz tiesību politizēšanu noteiktās politiskās sistēmas ietvaros un netiks vērtēta kā tiesību subjektu mijiedarbība vienotā ES administratīvajā telpā.
16. LES un LESD pilnībā nav nostiprinātas visas ES kompetences, kā arī šo kompetenču raksturojums ir definēts neatbilstoši funkcionālajai nepieciešamībai īstenot iekšējās pārvaldības procesus un koordinēt ārējo sadarbību. Tomēr ES tiesībsubjektība ir ierobežota ar to kompetenci, kuru tai ārējās un *iekšējās* pārvaldības procesa *īstenošanai* ir atvasinājušas dalībvalstis. Tātad no citām starptautiskajām tiesībām izrietošās saistības un

principi ir attiecināmi uz dalībvalstu tiesībsubjektību, to *piemērošanai un ievērošanai*.

17. Atzīstot, ka faktiski ES, kurai piemīt īpaša tiesībsubjektība, Eirāzijas kontinentā *nav* salīdzinājumam līdzvērtīgu, konkurējošu starptautisko tiesību subjektu, tas nenozīmē, ka ES dalībvalstīm vai citām valstīm Eirāzijas telpā nepastāv starptautiskās ekonomiskās *sadarbības modeļa izvēles* iespējas. Faktiski tā ir atkarīga no tā, ciktāl valsts pieļauj pārnacionālu regulēšanas mehānismu *vispārējās* labklājības īstenošanas kontekstā.

18. Lisabonas līgumā noteiktie uzdevumi ir veidoti ar mērķi risināt iepriekšējās *sadarbības* procesā apzinātās problēmas. Tomēr, definējot līgumā mērķus un uzdevumus, vēl nerodas visi juridiskie priekšnosacījumi to sasniegšanai piešķirt visu jautājumu pārvaldības pilnvaras Eiropas Savienības institūcijām (konstitūtiem), it īpaši, ja šo uzdevumu īstenošana ir neatbilstoša dalībvalstu *kopuma*, nevis *vairākuma* interesēm.

Esošo secinājumu rezultātā ir iespējams izdarīt slēdzienu par to, ka Lisabonas līgums ir *starptautisks līgums*, kurā starptautiskai organizācijai – ES – kompetenču noteikšanas un to īstenošanas procesos ir konstatējamas vienlaicīgi *federālai pārvaldībai, vairāklīmeņu pārvaldībai un starptautiskai sadarbībai raksturīgas iezīmes* savstarpējā mijiedarbībā, kuru rezultātā potenciāli var identificēt *konkurējošu kompetenču* esamību vairākos pārvaldības līmeņos.

Faktiski minētais slēdziens norāda, ka pētījumā izvirzītā hipotēze par Lisabonas līgumu kā sabiedrisku līgumu, kas ES *pārveido* par tiesību subjektu līdzvērtīgu valstij ar federālai valsts pārvaldei līdzīgu pārvaldību ar tam raksturīgiem pārvaldības mehānismiem un funkcijām, neguva apstiprinājumu.

Tomēr hipotēzes pierādīšanas procesā autore ir izstrādājusi septiņus *risinājumus*, kuru rezultātā ir iespējams precizēt ES tiesībsubjektības apjomu, *neradot* iespēju salīdzināt piedāvāto pārvaldības modeli ar līdzvērtīgu federālai pārvaldībai, kā arī noteiktos gadījumos nepieļaut konkurējošu kompetenču

īstenošanas iespējas. Viennozīmīgi, ka minētie risinājumi lielākoties saistīti ar grozījumu izdarīšanu LES un LESD, kā arī, iespējams, šos risinājumus varētu ņemt vērā, izstrādājot jaunu ES līgumu. Līgumā jānoteic:

1. ES ir *vairāklīmeņu* pārvaldības sistēma, kurā ES institūcijas (konstitūti) īsteno *iekšējo* un *ārējo* kompetenci atbilstoši šo konstitūtu darbības specifikai.^o
2. Kompetence ir dalībvalstu valstiskās pārvaldības pilnvarojums ES institūcijām (konstitūtiem), noteiktas pārvaldības un ar to saistīto jomu koordinēšanai, uzdevumu formulēšanai pārvaldības subjektiem un uzdevumu izpildes kontrolei.
 - 2.1. ES iekšējās kompetences jautājumi ir saistīti ar personu, preču, pakalpojumu un kapitāla pārvietošanās brīvību, sabiedrisko kārtību un drošību iekšējā teritorijā, kuru veido dalībvalstu teritorijas.
 - 2.2. ES ārējās kompetences jautājumi ir saistīti ar ES pilsoņu, ES ražoto preču, sniegto pakalpojumu un esošā kapitāla apriti, drošību un aizsardzību trešajās valstīs un starptautiskajās organizācijā atbilstoši līgumā noteiktajam apjomam, ievērojot ANO Statūtos un ECPAK noteiktos principus.
 - 2.3. Lēmumu pieņemšana ES ārējās kompetences jautājumos ES institūcijām ir ierobežota ar saistībām, kuras dalībvalstis ir nodibinājušas nacionālās kompetences līmenī un saistītas ar dalībvalstu tiesību ekstrateritoriālo ietekmi.
 - 2.4. Saskaņā ar Eiropadomes izvērtējumu par iekšējo un ārējo kompetenču jomas uzdevumu izpildi un jautājumiem lēmuma pieņemšanai, Parlaments, Padome un Komisija vienojas par nākamajā periodā veicamajiem uzdevumiem un iesniedz priekšlikumus par papildu nepieciešamo dalībvalstu pilnvarojumu šo uzdevumu izpildei.

3. Ar administratīvo tiesību normām noregulētos jautājumus dalībvalstu teritoriālās jurisdikcijas ietvaros iespējams integrēt kā noteiktas *iekšējās* kompetences lēmumu pieņemšanu ES institūcijām (konstitūtiem).
4. Eiropadome *reizi gadā* sniedz izvērtējumu Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai par iekšējo un ārējo kompetenču jomas uzdevumu izpildi un jautājumiem lēmuma pieņemšanai par efektīvāku pārvaldības nodrošināšanas variantu nākamajam periodam.
5. Par ES institūcijām (konstitūtiem) noteikto uzdevumu neizpildes un/vai kompetenču neatbilstošas piemērojamības gadījumā, ja tas tiek norādīts Revīzijas palātas vai Eiropadomes izvērtējumā par iekšējo un ārējo kompetenču jomas uzdevumu izpildi un jautājumiem lēmuma pieņemšanai, Revīzijas palāta vai Eiropadome ir tiesīga ierosināt atbildīgajai institūcijai (konstitūtam) veikt pārbaudi, lai konstatētu neizpildes un/vai neatbilstošas piemērojamības cēloņus un sekas, vai uzdot Tiesai veikt izvērtējumu un noteikt sankcijas.
6. Jebkura dalībvalsts var izstāties no ES, ja pēc rakstveida paziņojuma iesniegšanas par izstāšanos Eiropadomei ir apņēmusies un divu gadu laikā izpildījusi visas finanšu saistības, kuras nosaka tās dalība ES.
 - 6.1. Dalībvalsts rakstveida paziņojumā norāda izstāšanās gaitas un finanšu saistību izpildes plānu, kā arī plānoto turpmāko attiecību modeli ar ES.
 - 6.2. Eiropadome mēneša laikā nosūta dalībvalsts rakstveida paziņojumu izvērtēšanai un izstāšanās līguma vai līguma par turpmākajām attiecībām ar ES sagatavošanai Parlamentam, Padomei un Komisijai.
 - 6.2.1. Ne vēlāk kā viena mēneša laikā pēc paziņojuma nosūtīšanas Parlaments, Padome un Komisija izveido Sarunu grupu, kas:
 - 6.2.1.1. ne ilgāk kā trīs mēnešu laikā no tās izveidošanas brīža aprēķina finanšu saistību apjomu un saskaņo ar dalībvalsti izstāšanās gaitas un finanšu saistību izpildes plānu;

- 6.2.1.2. ne ilgāk kā sešu mēnešu laikā no tās izveidošanas brīža saskaņo un paraksta ar dalībvalsti izstāšanās līgumu vai līgumu par turpmākajām attiecībām ar ES.
- 6.2.2. Sarunu grupas kompetences tiek noteiktas lēmumā par tās izveidošanu.
- 6.3. Izstāšanās līguma vai līguma par turpmākajām attiecībām ar ES neesamība nav šķērslis dalībvalstij izstāties no ES, ja tā ir nokārtojusi visas finanšu saistības, kas saskaņotas ar izstāšanās gaitas un finanšu saistību izpildes plānu.
- 6.4. Ja dalībvalsts kavē Sarunu grupas noteiktos termiņus dokumentu saskaņošanai vai atsakās parakstīt saskaņotos dokumentus viena gada laikā pēc rakstveida paziņojuma iesniegšanas Eiropadomei, tad ir pamats uzskatīt, ka dalībvalsts ir atsaukusi savu paziņojumu, par ko Eiropadome rakstveidā informē dalībvalsti.
- 6.5. Ja dalībvalsts uztur savu paziņojumu par izstāšanos, pēc Eiropadomes informācijas saņemšanas, izstāšanās procedūra tiek atjaunota un tai piemēroti tie saistību izpildes termiņi, kas noteikti, ja dalībvalsts paziņojumu būtu iesniegusi pirmo reizi.
7. Par dalībvalsts izstāšanos no eurozonas lēmumu pieņem Eiropas Centrālā banka, ja konstatē, ka eurozonas dalībvalsts atkārtoti budžeta gada laikā pēc Eiropas Centrālās bankas un Komisijas paziņojuma nav izpildījusi noteiktās prasības un saistības euro stabilitātei.
- 7.1. Viena mēneša laikā pēc atkārtota Eiropas Centrālās bankas paziņojuma nosūtīšanas Eiropas Komisija veic pārrunas ar dalībvalsti, lai vienotos ar dalībvalsti par konkrētu datumu euro izmantošanas pārtraukšanai.
- 7.2. Dalībvalsts nodrošina pāreju uz nacionālo valūtu atbilstoši Eiropas Centrālās bankas noteiktajam piesaistes kursam ar nākamo dienu pēc euro izmantošanas pārtraukšanas datuma.

- 7.3. Euro izmantošana dalībvalstī ir pieļaujama sešu mēnešu laikā no euro izmantošanas pārtraukšanas datuma tikai transakciju un pirkumu izpildei par summu ne lielāku par _____ (piemēram, *summu noteic atbilstoši stabilitātes rādītāju svārstībām budžeta gada laikā utml*).
- 7.4. Eiropas Centrālā banka kontrolē un atbilstoši dalībvalsts inflācijas rādītājiem pārrēķina euro kursa piesaisti nacionālai valūtai.
- 7.5. Lēmums par euro izmantošanas pārtraukšanu ir ES iekšējās kompetences jautājums. Dalībvalsts to var apstrīdēt Eiropas Savienības tiesā. Dalībvalsts pieteikuma iesniegšana neaptur lēmuma izpildi.
- 7.6. Ja saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas lēmumu tiks atzīts, ka lēmums par euro izmantošanas pārtraukšanu ir nepamatots, ES atlīdzina dalībvalstij radušos zaudējumus, saistītus ar euro izmantošanas pārtraukšanu un jaunas nacionālās valūtas ieviešanu.

PATEICĪBAS

Izsaku pateicību manai ģimenei – manai mātei Lilijai Filai, dēlam Robertam Filam un meitai Dianai Linmeijerei, - par iedrošināšanu, pacietību, izpratni un manis atbalstīšanu promocijas darba gaitā.

Izsaku pateicību Dr.iur., prof. V.Zaharam un Dr.iur., prof. A.Baikovam par iedrošināšanu promocijas darba izstrādei.

KOPSAVILKUMĀ IZMANTOTĀS ZINĀTNISKĀS LITERATŪRAS AVOTI

1. Aghaie, H. *The Case Study of Shanghai Cooperation Organization: Challenges and theoretical perspectives*. Linköping University, Department of Management and Engineering, November 22., 2012 [Accessed in March 12, 2013]. Accessible: http://www.academia.edu/2327832/The_Case_Study_of_Shanghai_Cooperation_Organization_Challenges_and_theoretical_perspectives; Chung, C. China and the Institutionalization of the Shanghai Cooperation Organization. *Problems of Post-Communism*. 2006, vol.53, no.5, 3-5 pp. ISSN: 1075-8216.
2. Barnes, J. *Challenges and Reform of Administrative Law*. Seville, Spain: Global Law Press, 2006
3. Barnes, J. *Transforming Administrative Procedure*. Seville, Spain: Global Law Press, 2009
4. Bogdandy, A., Smrkolj, M. *Regional organizations, institutions and developments*; Subject of international law, The European Community and Union Law, Nr.2, 2011.
5. Buchanan, P.J. *The Death of the West: How Dying Populations and Immigrant Invasions Imperil Our Country and Civilization*. NY: St.Martin's Press, 2002, ISBN-10: 0312302592.
6. Buchanan, P.J. *The Political Economy of the Welfare State*. Stockholm: Industrial Institute for Economic and Social Research, 1988., 9 pp. ISBN: 9172042966
7. Deilija, M. *Sociālo tiesību pieejamība Eiropā*. Belfāsta, Strasbūrā: Karaliskā universitāte, 2002.gada 28.–30.maijs
8. Dišlers, K. *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. Rīga: LU, 1938.
9. Dupate, K. *Eiropas Savienības tiesas prakse darba tiesībās*. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, 2011. 12 lpp. [Accessed in April 22, 2012]. Accessible: http://www.lbas.lv/upload/stuff/201112/es_tiesas_prakse_darba_tiesibas.pdf
10. ECB Opinion CON/2003/20 of 19 September 2003 at the request of the Council of the European Union on the draft Treaty establishing a Constitution for Europe. OJ C229, 25.9.2003. 7 pp. [Accessed in March 8, 2013]. Accessible: http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/c_22920030925en00070011.pdf

11. Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums Nr. 2235/2002/EK „Ar ko pieņem FISCALIS programmu 2003.–2007. gadam”, ES OV L 341, 17/12/2002, 0001–0005 pp.
12. ES Pamattiesību harta, ES OV C83/389, 30.03.2010. [Accessed in March 11, 2011]. Accessible: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:lv:PDF>
13. European Parliament, Financial Perspective 2007-2013. Working dokument Nr.21 on the organisation of the Financial Perspective after 2006: timeframe, structure and flexibility [Accessed in February 24, 2012]. Accessible: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/548/548936/54836_en.pdf
14. Fridrihsone, M. Informācija par Apvienotās Karalistes ārējo parādu: Lielbritānijas valsts parāds samazinājies. 2011. gada 19. augusts. *Dienas Bizness* [Accessed in December 20, 2012]. Accessible: <http://www.db.lv/citas-zinas/lielbritanijas-valsts-parads-samazinajies-243258>
15. Gordon, D. *Is Secession a Right?* December 7, 2012 [Accessed in January 3, 2013]. Accessible: <http://lewrockwell.com/gordon/gordon108.html>
16. Jakubaņecs, V. *Tiesību jēdziens, struktūra un formas*. R: P&Ko tipogrāfija, 2002.
17. Jakubaņecs, V. *Tiesību normas*. R: P&Ko tipogrāfija, 2002.
18. Judgment of 2 October 1997, Case C-259/95, Parliament vs Council (EHLASS), Report of Cases 1997 [Accessed in March 17, 2012]. Accessible: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61995CJ0259:EN:HTML>
19. Judgment of the Court of 15 July, 1964 1. Flaminio Costa v ENEL. Case 6/64 [Accessed in April 24, 2011]. Accessible: <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/64bee43f-b334-4894-8806-b7c60f645456/cb4154a0-23c6-4eb5-8b7e7518e8a2a995/en>
20. Judgment of the Court of 15 July, 1964. Flaminio Costa v ENEL. Case 6/64. [Accessed in April 24, 2011]. Accessible: <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/64bee43f-b334-4894-8806-b7c60f645456/cb4154a0-23c6-4eb58b7e7518e8a2a995/en>
21. Judgment of the Court of 5 February, 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. Case 26-62 [Accessed in April 24, 2011]. Accessible: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61962CJ0026:EN:HTML>

22. Kunststoff., Peretó, Francisco Cardona, Freibert, Anke. *The European Administrative Space and Sigma Assessments of EU Candidate Countries*. Hrvatska Javna Uprava, god. 7. (2007.), br. 1
23. Matei, Anni. *The Development of the European Administration. Fundamental Concepts and Approaches*. Bucharest, Romania, 2009.
24. Matei, Lucicia, Matei, Anni. *The Administrative System of the European Union – from Concept to Reality*. Transylvanian Review of Administrative Sciences, no. 33 E/2011
25. Metzger, Stanley D. *Restatement of the Foreign Relations Law of the United States: Bases and Conflicts of Jurisdiction*. 41 N.Y.U.L., Rev.7, 1966.
26. Načisčionis, J. *Administratīvās tiesības*. Biznesa augstskola „Turība”, 2009. 109.lpp.
27. Prajakti, K., Saxena, S.S. Shanghai Cooperation Organisation and Prospects of Development in Eurasia Region. *Turkish Policy Quarterly*. 2007, vol 6, no.2, 95-98 pp. ISSN 1303-5754
28. Quiggin, J. *EU-US convergence?* August 21, 2010 [Accessed in April 4, 2013]. Accessible: <http://crookedtimber.org/2010/08/21/eu-us-convergence>
29. Resolution on the Amsterdam Treaty (CONF 4007/97 - C4-0538/97) A4-0347/97 [Accessed in March 17, 2012]. Accessible: http://www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/191197_en.htm#;
30. Rifkin, J. *The European Dream. Utne Reader*. September/october 2004. ISSN: 8750-0256 [Accessed in April 4, 2013]. Accessible: <http://www.utne.com/2004-09-01/the-european-dream.aspx>;
31. Ruffert, Matthias. *The Transformation of Administrative Law in Europe/La mutation du droit administratif en Europe*. Munich: SellierEuropean Law Publishers, 2007. 326 pp. ISBN: 9783935808910
32. Satversmes tiesas 07.07.2004. spriedumu lietā Nr. 2004-01-06 „Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 114.² panta atbilstību 1965. gada 9. aprīļa Konvencijai par starptautiskās jūras satiksmes atvieglošanu” [Accessed in May 14, 2012]. Accessible: www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-01-06.rtf

33. Schmidt-Aßmann, Eberhard, Hoffmann-Riem, Wolfgang. *Strukturen des Europäischen Verwaltungsrechts*. Baden-Baden: Nomos-Verl. Ges. 1999. 393 pp. 3-7890-5951-X
34. Stein, E. Lawyers, Judges, and the Making of a Transnational Constitution. 75 *American Journal of International Law*. 1981, 1-27;
35. The position of Union law in relation to the legal order as a whole [Accessed in March 17, 2012]. Accessible: http://eur-lex.europa.eu/en/editorial/abc_c05_r1.htm
36. Vaczi Peter. *A Few Words About The Existence Of Constitutional European Administrative Procedural Law*. COFOLA 2007 Conference. Key points and ideas. Brno, 2007.
37. Veil Mechthild. Reform in der Sackgasse, *Blaetter der Wohlfartspflege* 7+8/99 – Erwerbsarbeit., 158-160pp., по Минаева, М.В. *Применение функционального подхода при рассмотрении места социальной политики или социального государства в Европейском союзе*. Сборник научных статей студентов ФСН ННГУ [Accessed in June 16, 2012]. Accessible: <http://www.unn.ru/fsn/k2/students/hopes/12.htm>
38. Weiler, J.H.H. *Three Generations of Participation Rights in European Administrative Proceedings*. New York: NY 10012, USA, 2003. 33 pp.. ISSN 1087-2221.
39. Withdrawal and expulsion from the EU and EMU: some reflections by Phoebus Athanassiou. *Legal working paper series*. 2009, December, Nr.10 [Accessed 2013. gada 8. martā]. Accessible: <http://www.ecb.int/pub/pdf/scplps/ecblwp10.pdf>
40. Колосов, Ю., Кузнецов, В. *Международное право*. М.: 2004. с 215-278.
41. Лебедева, Т.П. *Геополитика*. М.: МГУ, 2007. с 53-62. ISBN: 5883870457.
42. Малинин, С.А., Ковалёва, Т.М. Правосубъектность международных организаций. *Правоведение*. 1992, №5.
43. Тихомиров, Ю.А. *Юридическая коллизия*. "Манускрипт", 1994. с 14-20.
44. Штомпка, П. *Роберт Мертон: динамический функционализм. Современная американская социология*. М., 1994. с 78-93.
45. Энтин, Л.М. Лиссабонский договор и реформа Европейского союза. *Журнал российского права*. М.: 2010, № 3, с 66 - 67. ISSN: 1605-6590.